

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 1860.

ΤΟΜΟΣ Γ.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 236.

Ο Κ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ.

—οοο—

(Ποιήματα Διάφορα 'Ιουλίου Τυπαλδου. 'Er Zakyntho, τόποις Σεργίου Ραφτάρη, 1856. Είς 16 σελ. 200/).

Ολίγους τῶν ποιητῶν ἐτίμησε ζῶντας ἡ κοινὴ προσδοκία, ὅσον ἐτίμησε πρὸ θανάτου τὸν Σολωμὸν. Ἡ σιγὴ καὶ ἡ μόνωσις, ὑφ' ἧς ὁ εὐνοούμενος οὗτος τοῦ πλῆθους ἐκάλυψε πολυχρονίως τὴν χρῆσιν τοῦ βίου του, ἔδωσαν εἰς τὰς ἐλπίδας καὶ τὴν περιέργειαν τῶν μεμυημένων του χαρακτῆρα τινὰ θρησκευτικόν.

Ἄ'Ο περίφημος Ἰμνος, τὸν ὁποῖον ὁ Κ. Σολωμὸς ἐσύνθεσεν εἰς τὴν πρώτην του νεότητι, ἔγραψε πρὸ τινῶν ἐτῶν εἰς τὰ σχόλια τῶν ἰδίων του ἐπῶν ὁ Κ. Ἰούλιος Τυπαλδός, δὲν εἶναι παρὰ ἓν πρῶτον δείγμα τῆς ποιητικῆς του δυνάμεως. Ὡδηγημένος ἀπὸ τὸν μεγάλον του νοῦν, ὑψώθη εἰς τὴν ἀνώτερον σφαιρὰ τῆς Τεχνης, καὶ ἐπλάσε μία νέα ποιησι. Μόλις δημοσιευθῶν τ' ἀνέκδοτα ποιήματά του, θέλει γνωρίσῃ ὁ κόσμος, ὅτι ἔχει καὶ ἡ Ελλάδα τὸν Δάντην της. »

Τὴν παρήγορον ταύτην προσδοκίαν ἡμεῖς, οἱ πεζῆ καὶ κρίνοντες καὶ παρατηροῦντες, οὐδέποτε ἀνεμερίσθημεν, οὐδέ ζῶντος τοῦ εὐφυῶς τῆς Ζακύνθου

ποιητοῦ. Ἐστερήθημεν δὲ ἐλπίδος τοιαύτης, οὐ μόνον πρὸ πολλοῦ δυσελπιστήσαντες τῇ νέᾳ ποιήσει, ἐν ᾗ εἰσῆλθεν ὁ νοῦς τοῦ Σολωμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀθυμήσαντες ἐκ τῆς ἑτερότητας τῶν περιστάσεων, καθ' ἃς οἱ δύο ἀνθάμιλλοι ποιηταὶ ἐνεφανίσθησαν. 'Τί κοινόν, τί παράλληλον μεταξὺ τῆς Ἰταλικῆς κοινωνίας κατὰ τὴν II'. ἑκατονταετηρίδα, καὶ τῆς ἡμετέρας Ἑλληνικῆς εἰς τὰς ἡμέρας μας; Τίς ὁμοίων περιστάσεων συνδρομὴ ἠδύνατο ἐπὶ τῆς σκηνῆς μας ταύτης νὰ ἐπανακαλέσῃ τὰς παντοδαπὰς ἀνωμαλίας, αἰτινες συνιστῶσι τῆς Θεῖας Κωμωδίας τὸ καλλίστευμα; Μὴ πως τὸ μῖσος κατὰ τοῦ Παπισμοῦ, ἢ ὁ ἀνταγωνισμὸς πρὸς τὸ κόμμα τοῦ Οὐέλφου; μήπως la bile Ghibellina τοῦ Φλωρεντινοῦ ἐξορίστου; Οὐδὲν τι τούτων. Τῆς Ἰταλικῆς ἐτοπειας τὰ καθήκοντα ἀναφέρονται ἐκ διδομένων ἑλως ἐντοπίων. Ἰλιν ἀπειρον χλεύης, σκακατηῶ, θεατρικοῦ παρέχει τῷ Δάντη ἡ σκανδαλώδης τοῦ κλήρου διασφορά, ἀλλὰ καὶ πικρίας ἀφορμὴν εὐκαιρον ἐπιγορηγοῦσιν αἱ ἀμοιβαῖαι τῶν εὐπατριδῶν κακεντρέχειαι, αἱ ἐριδες τῶν Ἰταλικῶν πολιτειῶν, ἡ σπουδαρχία καὶ δημοκρατία τῶν ἀρχόντων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐγγράσια ἐκδαιτήματα. Συνεπικουροῦσι δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἕτεραι βοηθητικαὶ περιπτώσεις. Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου του ἐπινοήματος, ὁ Δάντης ἔχει ὄργανον δραστήριον τὴν κοινὴν διάλεκτον τῆς ποτε Ἰταλικῆς, ἔχει πρόχειρον τὴν γλώσσαν τῆς ἰδίας του πόλεως, γλώσσαν γενομένην ἤδη δεκτὴν καὶ εἰς τὸ γραμματοφυλάκιον, καὶ εἰς τὴν Αὐλὴν, καὶ εἰς τὴν

ἐκλεκτὴν συναναστροφὴν, καὶ εἰς τὴν δόκιμον στιχουργίαν, γλῶσσαν ἐπὶ τὸ κοσμιώτερον ἤδη κεκατονισμένην ὑπὸ τῆς τὴν λεκτικὴν καὶ τὴν γραμματικὴν περιωπὴν ἔχει τὴν γλῶσσαν αὐτὴν, ἥτις ἔως ἀπὸ τῶν ἡμερῶν του ἐκαλεῖτο αὐλικὴ καὶ ἐξηγητισμένη, *lingua cortigiana*. — Στερεῖται καὶ τούτου ὁ ἡμέτερος Παρνασσός. Τί τὸ σταθερὸν καὶ βέβαιον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ; Τί ἀληθῶς κοινὸν καὶ παρὰ πάντων ὁμολογούμενον; Τί λεκτικῶς, τί γραμματικῶς, τί συντακτικῶς κεκατονισμένον, καὶ προσδιωρισμένον; Ποῦ, ἐν λόγῳ, τὸ αὐθεντικὸν καὶ ἡγεμονικὸν τοῦ ἔθνους, ὁ ὑπογραμμὸς τῆς φράσεως; Θάλασσα ἀπέραντος, ἣν ἔχει πᾶς ἕκαστος τὴν ἀδειαν νὰ διαπλεύσῃ χωρὶς τινος διαβατηρίου, χωρὶς ὑγειονομικοῦ διπλώματος; θάλασσα οὐδέτερα, ἐνθα πᾶν ἕκαστον σκάφος αἶρει τοῦ ἰδίου πλοίαρχου τὴν σημαίαν, ἀδιάφορον εἰάν ὁ πλοίαρχος ἦναι πότε καὶ πότε πειρατής.

Ὁ θάνατος τοῦ Ζακυνθίου αἰδοῦ, καὶ ἡ ἐπακόλουθος ἐκδοσις τῶν ἐπῶν του διέλυσαν τὴν ἐλπιδοκαπίαν τῶν μεμνημένων. Ὁ μέγας κομήτης ἐδύσεν εἰς τὸν ὄριζοντα τῆς Ἑλλάδος, μὴ ἀρίστας ὀπίσω, ἢ τινὰ ζώνην φωτὸς ἀμυδρᾶν. Ἡ ἐποποιία μας περιμένει εἰσέτι τὸν Μεσσιάν της.

Ἐκτοτε, τρεῖς ἀστέρες, (προηγουμένως ἐσκιασμένοι ὑπὸ τῆς μεγαλογκίας τοῦ κομήτου), τρεῖς ἀστέρες εἰς τὸν οὐρανὸν τῆς δημοτικῆς Ποιήσεως ἀνεφάνησαν. Ἄμα ὡς ἐπανεκτήσεν ἡ κοινὴ γνώμη τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς προσοχῆς, εἶδε τρεῖς ποιητὰς, φιλονεικοῦντας ὡς οἱ Μακεδόνες στρατηγοὶ τὴν δόξαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ διαμεριζομένους τὸ κράτος του. Οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ ΚΚ. Ἰούλιος Τυπάλδος, Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης, καὶ Γ. Τερτσέτης, πάντες Ἑπτανήσιοι.

Τίς ἡ ἀξία ἐκάστου τῶν ποιητῶν τούτων ἀπέναντι τῆς ἐθνικῆς φιλολογίας; Τίνα τὰ δικαιώματα ἐκάστου εἰς τὴν προσοχὴν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ κοινοῦ; — Ἑρμηνεύται γινόμενοι τῆς ὀρθῆς γνώμης, χρέος ἔχομεν εὐσυνειδήτως καὶ ἀπαθῶς νὰ ἐξελέγξωμεν φιλολογικὰ προϊόντα πρὸς τὸ γένος παρὰ τῶν συγγραφέων ἀπονεμόμενα, καὶ ἤδη περιελθόντα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς δημοσιότητος. Τὴν δ' ἐρμηνεύσιν αὐτὴν τοῦ κοινοῦ αἰσθήματος, ἐν τῷ καθαρτηρίῳ τῆς ἐπιστημονικῆς κρίσεως κεκαθαρισμένην, θέλωμεν ἐκφράσει μετὰ πάσης ἐλευθερίας.

Ἀρχόμεθα ἐκ τοῦ Κ. Τυπάλδου.

Ἐξίρεισιν ἴσως μοναδικὴν παριστάνει, ὡς ποιητῆς, ὁ Κ. Τυπάλδος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νήσου του Κεφαλληνίας, ἧς οἱ κάτοικοι ῥέποντες, ὡς γνωστόν, πρὸς τὴν πραγματοκοπίαν καὶ ἐπὶ τὰ θετικώτερα, παρὰ τὴν ποιήσιν, συνθηθέστερον θηρεύουσι τὸ πραγματικὸν συμφέρον. Προσβεβαιοὶ καὶ τούτου τὸν κανόνα, ὅτι κανὼν οὐδεὶς ἄνευ ἐξαιρέσεως. Ἄλλως τε, καὶ ἡ οἰκογένεια, ὅθεν ὀρμᾶται ὁ Κ. Τυπάλδος, διέπρεψεν ἐκ διαλειμμάτων ἐπὶ κοσμιότητι, καὶ φιλολογικῇ εὐφυίᾳ, καὶ φιλοπατρίᾳ. Παρκασιωπῶντες τὸν Τυπάλδον αὐτὸν ὅστις παιδιόθεν

εἰς τὰ ἐν Ῥώμῃ γυμνάσιον τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου ἐκπαιδευθεὶς, ἐξεστράπη εἰς τὴν πλάνην τῶν Ἰταλιῶν καὶ Καρυοφύλλων, ἀσμενέστερον μνημονεύομεν τοῦ ἐτέρου Τυπάλδου, ὅστις χάρισι σεβασταῖς κοσμήσας τὴν ἐν Ἰνετία Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, μνήμην ἀγῆρατον εἶσεν εἰς τὰ χρονικά τῆς χώρας αὐτῆς μνημονεύομεν δὲ καὶ τοῦ Αἰμυλίου, τοῦ γνωστοῦ τῆς ἱστορίας τοῦ Schoell μεταφραστοῦ, καὶ συγγραφέως πολλῶν σπουδαίων πονημάτων εἰς Ἰταλικὴν διάλεκτον· οὐδὲ παραλείπομεν τὸν ἐλλόγιμον αὐτὸν Γεώργιον, Κοζᾶκην τοὔπιπλιν, ἀληθινὸν τῆς πατρίδος ἀγλαΐσμα, ὅστις, πλὴν τῶν συγγραφέων, αἶς ἐπλούτισε τὴν ἐθνικὴν φιλολογίαν καὶ τῶν ἀδρῶν θεραπευμάτων, ὅσα προσφέρει τῇ Ἀθηναίᾳ Βιβλιοθήκῃ, ἀνατρέφει καὶ υἱὸν, χρηστάς ἐλπίδας πρὸς τὸ γένος παρέχοντα. Ἄρα ὅπ' ἐξέτασιν ποιητῆς ἀνήκει εἰς οἰκογένειαν φιλόμουσον. Ἡ ἐξαιρέσις ἤθελεν ἴσως δώσει πρὸς τινὰ τολμηρὸν τὴν ἀφορμὴν νὰ υποπτεύσῃ, ὅτι τὸ γένος αὐτὸ ἔχει ξένην, πιθανῶς Ἰταλικὴν, τὴν καταγωγὴν.

Ἄλλὰ μὴ χρονοτριβώμεν εἰς γενεαλογήματα. Εἴπωμεν χωρὶς προλόγου καὶ προοιμίου, ὅτι ὁ Κ. Ἰούλιος Τυπάλδος πέφυκε ποιητῆς ἐκ γενετῆς, *Poeta natus*. Ἐπειδὴ παρατηροῦνται ποιηταὶ πολλῶν εἰδῶν. Βλέπομεν λ. γ. ἄλλους μὲν στιχουργοῦντας ἐξ ἀργίας, ἄλλους δὲ πρὸς χορτασμὸν ἀδολεσχίας. Καὶ οὗτοι μὲν ψάλλουσιν ἐξ ἐπαγγέλματος, ὡς ἔγγιστα καθάπερ αἰδοὶ σκηνῆς, ἐλείπει δὲ, χάριν ἐπιδείξεως, ἵνα καὶ ἐντύπως ποιήσωσιν ἡμῖν γνωστὸν, ὅτι ἐδιδάχθησαν ποῦ προσφυῶς ἀρμύζει ἡ χρῆσις τοῦ Β'. Ἀορίστου. Ὁ Κ. Τυπάλδος εἶναι ποιητῆς αὐτόματος· φιλεῖ τὴν λυρικὴν, ὡς τὸ πτηνὸν φιλεῖ τὸ δένδρον ὅπου ἔκτισε τὴν φωλεάν, ὡς φιλεῖ ὁ ἰχθύς τὸ ὑγρὸν στοιχεῖόν του. Ψάλλει ἄτματα παθητικά, διότι ἡ ψυχὴ του πνέει θρυπτικὴν ἐμπάθειαν, διότι χρεῖαν ἔχει νὰ πληρώσῃ τὸ ἠθικὸν αὐτὸ κενόν, ὅπερ πᾶσα φύσις ποιητικὴ ἀναποδράστως συναισθάνεται ἐν ἑαυτῇ. Ψάλλει, καὶ τοι πολὺς τὴν κόμπην, καὶ τοι ἀρχιδικαστῆς Ζακύνθου. . . . ψάλλει, καὶ τοι Κεφαλλῆν.

Δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι τάξις τις λογιῶν, μᾶλλον εἰς τὸ σχῆμα, ἢ εἰς τὴν οὐσίαν προσκολλημένων, ὡς ἀκούσῃ τὸ μήνυμα τῆς δημοτικῆς γλώσσης ἦν ὁ Κ. Τυπάλδος μεταχειρίζεται, ἀνεπαρκῆς καὶ ἀπαράδεκτον θέλει κρίνει τούτου τῆς αὐτομάτου ποιήσεως τὸ πλεονέκτημα. Διστάζει εἰσέτι νὰ πιστεύσῃ ἡ σοφὴ Εὐρώπη, ὅτι ὑπάρχουσιν εἰς ταύτην μας τὴν γωνίαν φιλόλογοι καὶ ἐπικριταί, ὑποβάλλοντες εἰς τὸν γνώμονα τοῦ γ καὶ τοῦ σ πᾶσαν οἰκονομικὴν ποιήσιν. Καὶ ὁμως, οὕτως ἔχει. Τὸ καθ' ἡμᾶς ὑπότινας ὄρους παραδεχόμενοι τὴν χρῆσιν τῆς δημώδους γλώσσης ἐν τῇ στιχουργίᾳ, καὶ τὸ ἐπιγραμματικὸν ἐκεῖνο ἀναφωνοῦντες, *Πάντα χόθην ἔστω, ψαλμὸς, ἔρωσ, προπόσεις, φράττομεν τὰ ὦτα εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν λεξιθηρῶν, καὶ χαιρετίζομεν ἐκ ψυχῆς τὰς αὐτορρύτους ἐμπνεύσεις τοῦ Κ. Τυπάλδου.* Τάχα τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης ἀπτεροματίσθη; Ἐστερέωσαν, ἀρά γε, τύπους ὀρθοπερίας

οί επικριταί; Άπαγε: Τὸ ζήτημα μένει εἰσέτι ἐκ-
κρεμὲς καὶ ἀνεπίσπυτον. Μάλιστα οἱ μέχρι
τοῦ δε τὴν βιβλιοκρισίαν ἐπιχειρήσαντες, καὶ αὐτὴν
ἀπέφυγον τὴν εὐκκριάν νά ἐρευνήσωσι πόθεν προῆλ-
θεν ἡ γλωσσικὴ διφυΐα, ἥτις εἰσῆγαγε καὶ εἰσάγει
τὸ ἀνομοιομορφον εἰς τὴν ἐθνικὴν μας ποίησιν.
Ὅμως, ἡ ἐρευνα πολλὰκις ἀνέκυψεν ἀτόκλιτος.
Τίνος ἕνεκεν οἱ στιχουργοὶ τῆς αὐτονομουμένης
Ἑλλάδος ἀσπάζονται γλῶσσαν μᾶλλον ἐπὶ μᾶλλον
καθαρολογουσαν, τὴν γλῶσσαν αὐτὴν, ἣν ἀπὸ βλα-
λείας καθιδρύσεως ἀναποδιζουσιν οἱ διδάσκαλοι
πρὸς τὸ σχῆμα τὸ ἀρχαϊκόν, οἱ δὲ τῆς Ἑπτανήσου
ποιηταί, ἀμεταθέτως ἐγκατεροῦντες εἰς τὸ στάδιον
τοῦ πανδήμου καὶ πασικαταλήπτου σχήματος, χυ-
δαίζουσιν; Ἡ τοιαύτη διχοστασία δεῖται, νομίζο-
μεν, ἐξετάσεως προσεκτικῆς. Πόθεν τὸ ἀνομοιο-
μορφον; Πόθεν ἡ ἐκατέρωθεν πρὸς τὴν ἑτερογλωτ-
τίαν ἐπιμονή; Διατί οἱ μὲν Ἑπτανήσιοι νεωτερί-
ζουσιν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι φιλοτιμοῦνται ἐπὶ ἀρχαϊσμῶ;
Ἔως πότε ἡ ποιητικὴ φιλολογία μας θέλει παοκ-
στήσει τὸ πρωτοφανὲς καὶ μοναδικὸν παράδειγμα
δύο διαλέκτων ἐν χρήσει παρὰ τοῖς στιχουργοῖς,
τῆς μὲν χυδαίας, ὅμως εὐδιαδότου καὶ δραστηκω-
τέρας, τῆς δὲ ἀριστοπευῆς, ἀλλὰ σχολαστικῆς, καὶ
νῆ διὰ ὀξούσης ἔλλυχνίων; Ὅταν δὲ κατ' εὐχὴν ἐ-
πέλθῃ τοῦ παραδόξου φαινομένου ἡ διάλυσις, τίς
τῶν δύο σχολῶν θέλει λάβει τὴν ὑπεκράτησιν, ἡ
τοῦ νεωτερισμοῦ, ἡ ἢ τοῦ ἀρχαϊσμοῦ;

Τῆς ἐξετάσεως προβλημάτων οὕτω σπουδαίων καὶ
δυσεπικρίτων δὲν ἐπιλαμβάνομεθα ἡμεῖς εἰς διατρι-
βὴν, στενὴν μὲν τὰ ὅρια, ἄλλον δ' ἄλλως ἔχουσάν
τόν σκοπόν. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου, τοιούτου λόγου παρα-
τυχόντος εἰς ἀνάκρισιν δημῶδους ποιητοῦ: πῶς δυ-
νάμεθα νά προβῶμεν, πρὶν ἢ παρέργως καὶ δι' ὀλί-
γων ἐπιφέρωμεν τὴν γνώμην μας περὶ πηγῶν τῆς
εἰρημένης διφυΐας;

Δύο καθ' ἡμᾶς παραδόσεις διάφοροι καὶ ἐναντίαι
συμπαραστατοῦσιν εἰς τὸ φαινόμενον τῆς διφυΐας
αὐτῆς. Καλοῦμεν τὴν μὲν *Σχολαστικὴν*, τὴν δὲ
Ποιητικὴν. Ἡ Σχολαστικὴ παράδοσις, ἐπινόημα
ὀλιγαρχίας λογίων καὶ γραμματικῶν, σύστημα
πεπαιδευμένων, ἀρχεται ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ καλλι-
πῆς καὶ γλαφυρὰ τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τοῦ Πλάτω-
νος διάλεκτος παρεκκλίνει εἰς τὸν χυδαϊσμὸν καὶ
τὴν ἀνάλυσιν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν ἐγγωρίων δια-
λέκτων: διέρχεται τὸν μεσαιῶνα παράγουσα τὸν
κακόζηλον βυζαντινὸν ἀττικισμὸν: μετὰ δὲ πολλὰς
καὶ πολλὰς περιπετείας ἐπανακάμπτει σήμερον εἰς
Ἀθήνας, ὅθεν ἐξ ἀρχῆς ὤρμηθη. Ἀλλὰ τῆς ποιητι-
κῆς παραδόσεως αἱ πηγαί. Ἡ ποιητικὴ παράδοσις
ἔχει τὰ γενέθλια εἰς τὸν ἑλληνικὸν μεσαιῶνα: συλ-
λαμβάνεται μὲν κατ' ἀγνωστον, ἡ ἀβεβαίαν ἐπο-
χὴν, ἀλλ' ἔρχεται εἰς φῶς καθ' ὃν ἀκριβῶς χρόνον
ἡ Σταυροφορικὴ κατάκτησις πολλὰ τῶν βυζαντι-
νῶν ἐθίμων διαρρηγνύουσα, καὶ τὸ ἀμετάβλητον
ἐκεῖνο τῆς Γραικορωμαϊκῆς κράσεως διὰ καινῆς θε-
σμοθεσίας, διὰ λαϊκῆς δραστηριότητος, διὰ στιχουρ-
γίας δημοτεροῦς ἐπὶ τὸ εὐρωπαϊκώτερον καὶ δυ-

τικώτερον τροποποιουσα, τὴν μὲν ἑλληνικὴν κοινό-
τητα, ἕως τότε ἀπρόσπικτον διατηρηθεῖσαν, τίθη-
σιν εἰς ἀμεσον καὶ στενὴν σχέσιν πρὸς τοὺς τοπάρ-
χας κατακτητάς, τὴν δὲ γλῶσσαν τῆς κοινότητος
αὐτῆς, τὴν δημῶδη καὶ ἰδιώτιδα διάλεκτον,
ἀπὸ τῆς τρίτου, ἐνθα ὑποχείριος διέμεινεν ἐπὶ πολ-
λοῦς αἰῶνας, ἀναθηθᾶζει εἰς νομοθετικὴν, καὶ φιλο-
λογικὴν περιωπῆν.—Εἰ οὕτως ἔχει ἡ ἀρχὴ τῆς δευ-
τέρας παραδόσεως, ὡς τρανῶς τὰ πράγματα δια-
μρτυροῦσι, τί ἐντεύθεν; Ἐναργῶς προκύπτει, ὅτι ἡ
μὲν πρώτη τῶν παραδόσεων πραγματεῖται τῆς χρι-
στιανικῆς ἀναμορφώσεως, εἶναι δὲ καὶ σύστημα τά-
ξεως κοινωνικῆς λίαν περιορισμένης, οἷα ἡ τῶν τῆς
Ἀττικῆς, ἡ τῆς Ἀλεξανδρείας γραμματικῶν: ἡ δὲ
δευτέρα φέρεται ἐκ τοῦ νεωτέρου κόσμου, εἶναι ἀπόρ-
ροια εὐρωπαϊκῆς ἐξεγέρσεως, λαϊκῆς συμμετοχῆς, με-
ταδοθεῖσα ἐπὶ Κορινθίων, καὶ Παλαιολόγων παρὰ
τῆς Φραγκοκρατίας πρὸς τὴν ἀντιγεννηθησομένην πα-
τριῶν μας. Ἰσπερ, τὴν μὲν πρώτην ἀποκλείει ὁ χρι-
στιανικὸς πολιτισμὸς ὡς ἑτερόχρονον, τὴν δὲ δευτέ-
ραν ἀσπάζεται ὡς συμφυῆ. Αἱ περιπέτειαι τῆς δη-
μῶδους γλώσσης αὐτὸ τοῦτο τεκμαίρουσι πραγμα-
τικῶς.

Τίνες ἐδέξαντο παρ' ἡμῖν τὸν νεωτερισμὸν; Ὅ-
σοι τῶν φιλοῦντων λογίων, τῶν φιλοπροόδων ποιη-
τῶν ἐπωφελὲς ἔκρινον ἀκμαῖον καὶ θαλερὸν νά τη-
ρήσωσι τὸν βλαστὸν αὐτόν, ὃν ὁ εὐρωπαϊσμὸς διὰ
τῆς Ἐνετογαλλικῆς κατακτῆσεως ἐνεκέντρισεν εἰς
τὸν κορμὸν τῆς ἡμετέρας κοινωνίας. Γάλλων καὶ
Ἰταλῶν ῥαψωδῶν μεταφρασταί, ἱστοριογράφοι, ἱε-
ροκήρυκες, στιχουργοὶ παντὸς εἴδους, ἰατροί, μυθι-
στοριογράφοι, συγγραφεῖς ἄλλοι καὶ πολλοί, ὧν τὰ
ποιήματα, ἀνέκδοτα κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰς βι-
βλιοθήκας τῆς Εὐρώπης διαφυλάσσονται, ἐσπᾶσαν-
το μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν χυδαίαν γλῶσσαν, ἥτις
κατὰ μίμησιν τῆς λοιπῆς χριστιανισμῆς καὶ συμ-
φώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Εὐαγγελικῆς φωταγω-
γήσεως, εὐθυπόρως ἀπετείνετο πρὸς τὴν πλειονότητα
τοῦ γένους. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν περιποιήθη τὴν
νεωτεριστικὴν παράδοσιν ἡ ποιητικὴ τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως σχολή, πλεῖστα ὅσα κληροδοτήσασα
στιχουργήματα, ἐξ ὧν τινὰ μελέτης ἀξία κατὰ λό-
γον καὶ γλώσσης, καὶ ὕφους, καὶ φιλοκαλίας. Ὅθεν
βλέπομεν ἕως ἀπὸ ΙΒ'. ἑκατονταετηρίδος τὴν Ἰλιά-
δα, διαταγῆ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Ἀγγέλου
παραφραζομένην εἰς πάγκοινον διάλεκτον,

« Ἰνα οἱ γραμματισμένοι καὶ μὴ γραφικῆς παιδείας
ἔδιδάχθησαν κἂν ὅπως, ἐπιτελοῦν νά τοῦτο, »

καὶ τὸν Πτωχοπρόδρομον θεατριζόντα χυδαῖστὶ
τὴν γαστριμαργίαν τῶν μοναχῶν, καὶ τὰ ποιή-
ματα τοῦ Βαρναρόδου ἐξ Ἀγίας Μαύρας ἐκ τῆς τότε
γαλλίδος εἰς τὴν ἡμετέρην ἰδιώτιδα μεταφραζόμενα,
καὶ τὸ περικαλλῆς ἐκεῖνο τῆς Πλάτσια Φλώρης ἐμ-
ματρον μυθιστόρημα, περικαλλῶς εἰς λέξιν χυδαίαν
ἐξελληνίζόμενον, καὶ ἄλλα πάμπολλα τοιοῦτου εἴ-
δους, ὠρισμένα πατὲρ μέγα νά διατοξεύσωσι φῶς
ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς ἡμετέρας γλώσσης καὶ φιλολογίας.

Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ποιητικὴ παράδοσις ὑπὸ τῆς βαρβαρικῆς ἀμουσίαις ὀστρακίζομένη, καταφεύγει καὶ τυγχάνει περιποιήσεως εἰς τοὺς σταθμούς τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἑνετικῆς δεσποτείας, πρῶτον μὲν εἰς Ρόδον καὶ Κύπρον, εἶτα δὲ εἰς Κρήτην, εἰς Κέρκυραν καὶ Ζάκυνθον, ὅθεν περρωμένη μεταδίδεται εἰς ὅλον τὸ Αἰγαῖον, καὶ ἀκολουθῶς εἰσβάλλει εἰς πάσας τὰς ἀρτηρίας τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Διὰ τοιοῦτον νεωτερισμῶν, παρεισφράσαντος εἰς τὸν ἀμβλινα, εἰσδύσαντος ἐν τῇ διδασκτικῇ πεζογραφίᾳ, ἀλλὰ καὶ καθιερωθέντος ἐφεξῆς ὑπ' ἱεροδιδασκάλων, οἱ οἱ Μαργαῖνοι, οἱ Σκουφοί, οἱ Μηνιαῖται, ἐσθ' ὅτε δὲ οἱ Βουλγάρεις, καὶ ὑπὸ ποιητῶν, οἱ οἱ Σαχλῆκαι, οἱ Ἀλέξιοι Κομνηνοί, οἱ Κορνάροι, οἱ Λουκάνοι, οἱ Χρηστόπουλοι, μετὰ δὲ τούτων καὶ ἕτεροι ἀνώνυμοι, ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐγεύθη ἀμέσως, χωρὶς βοήθειας λεξικοῦ καὶ γραμματικῆς, χωρὶς παρεμβάσεως διερμηνέως, ἐγεύθη, (ὡς γέγονται πάντες οἱ λαοὶ τῆς χριστιανικῆς ἀναμορφώσεως, ὡς γέγονται τὰ εἰς ἐλευθερίαν καὶ κράτος προωρισμένα γένη), καὶ τῆς ἱερᾶς διδασκῆς, καὶ τῆς ποιήσεως, καὶ τῆς ἐγκυκλίου μαθήσεως, καὶ πάσης στοιχειώδους ψυχαγωγίας, ἧ ἔστιν, ἡ λογία μερὶς συνδιελέχθη πρὸς τὴν ἀπαιδεύτον καὶ παιδεύσεως δεομένην μερίδα τοῦ γένους μας κατὰ τὸ ἔθος τοῦ νῦν πολιτισμοῦ. Προέβη φωτίζον καὶ εὐεργετῶν τὸ σωτηριῶδες σύστημα μέχρι λήξεως τοῦ ὑπὲρ αὐτονομίας ἀγῶνος. Τότε ὁμῶς ἀντιπερισπασμὸς ἐπέρχεται. Νέηλός τις ἀρχαιολατρία ἐκ Γερμανίας ἠρρωμένη, ἐφορμίζεται ἐπίκουρος πρὸς τὸν ἐγγῶριον καὶ πατροπαράδοτον *λογιωτατισμὸν*. Τῆς δὲ σχολαστικῆς συμμαχίας ὑπερισχυσάσης ἐν Ἀθήναις, ἡ ποιητικὴ, καὶ χριστιανικὴ, καὶ Εὐρωπαϊκὴ παράδοσις προγράφεται, καταδικάζεται, ἐκπτώτος κηρύττεται. Ἡ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ἐσεβάσθησαν οἱ βάρβαροι, καὶ κύλαβήθησαν εἰκοσιν αἰῶνες, ἡ γλῶσσα τοῦ αἵματος καὶ τῆς θυσίας, στηλιτεύεται ὡς ἀγενῆς καὶ ἀναξιοπρεπῆς. Ἐκτοτε ὁ δαίμων τοῦ Πανελληνίου ἐσκέπασε τὸ πρόσωπον. Ἀναμέσον Ἀθηναίων καὶ λοιπῆς Ἑλλάδος ἀναβέβηκεν ἀσυμφωνία. Καὶ περὶ μὲν τὴν ἐθνικὴν φιλολογίαν, πλήρης ἀναρχία καὶ σύγχυσις· μετὰ δὲ πλήθους καὶ πεπαιδευμένου, χάσμα βαθύ. — Μόνοι τῇ ποιητικῇ παραδόσει προσπεφυκότες, μένοι τοῦ εὐρωπαϊκοῦ συστήματος ἀντιπρόσωποι μένουσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος οἱ ποιηταὶ τῆς Ἑπτανήσου, ὕστερον λείψανον τῆς συμβάσεως κατὰ τὸν μεσαιῶνα συναφῆς τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ τοῦ νεολατινικοῦ, πολύτιμον μνημόσυνον τῆς προσεγγίσεως τῶν δύο ἡμικοσμίων τῆς χριστιανικῆς. Ἡ Ἑπτανήσος, ἧτις διὰ τοῦ Ἑνετικοῦ ὀργάνου σχεδὸν ἕως τῶν ἡμερῶν μας διετέλεσεν εἰς ἄμεσον συγχωρονίαν πρὸς τὴν σοφὴν Ἠρώπην, ἡ Ἑπτανήσος, ἧς οἱ παῖδες, φοιτήσαντες ἀδιαλείπτως εἰς τὰ τῆς Ἰταλίας πανεπιστήμια ἐγένοντο μάρτυρες αὐτόπται τῆς συντελεστικότητος, ἣν γλῶσσα ἁμαλὴ καὶ πασιακατάληπτος ἔχει πρὸς τὴν ταχεῖαν τῶν κατωτέρων τάξεων ἀνατροφὴν, ἡ Ἑπτανήσος μόνη διὰ τῶν ποιητῶν τῆς ἐπιστήμης

σήμερον ἐκπροσωπεῖ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φιλολογίᾳ τὸ σύστημα τῆς κοινολεξίας αὐτῆς, ὅπερ καὶ ὁ χριστιανισμὸς δι' ἀμφοτέρων τῶν διαθετικῶν ἰσοποίησε, καὶ ὁ σύγχρονος εὐρωπαϊσμὸς ὁμολογεῖ, καὶ οἱ πατέρες μας ἔθεσαν ἐν ἐνεργείᾳ εἰς χρόνους ἐθνικῆς ἐγέρσεως, ἐν στιγμῇ λαϊκῆς ὑπεροχῆς.

Ἰπὸ τοιαύτην ἐποψίν, ὁ Κ. Τυπάλδος, οὐ μόνον τῆς Ἰταλικῆς φιλολογίας κάτοχος ὢν, ἀλλὰ καὶ καθόλου περὶ τὴν γενικὴν γραμματολογίαν ἡσκημένος, φαίνεται ἐκ πεποιθήσεως καὶ μελέτης ὁ δημοτικώτερος τῶν ποιητῶν τῆς Ἑπτανήσου. Ἀπλοῦς τὴν γλῶσσαν, ἀπλοῦς εἶναι προσέτι καὶ τὸ νόημα, καὶ τὴν τέχνην, καὶ τὸ παραστατικόν. Ἡ ἐλεγειακὴ του ἔμπνευσις, (ὅτι εἰς τὸ Ἑλεγείον ἐξαιρέτως εὐδοκίμει), δὲν ἀναπηδᾷ, ὡς παρὰ τισιν ἄλλοις στιχοῦργοις, διὰ τεχνητοῦ ἀντλητηρίου· βρῦει αὐτόφρutos, καὶ ἐξ ἐκουσίαις ὀρμηῆς. Ἡ δὲ περίοδος του ἀναπτύσσεται οὕτως ἀπλοϊκῶς, τοσοῦτον ἐναρμόνιος, ἀργυρῶδης, πλήρης τρέχει ὁ στίχος του, ὥστε συχνάκις ὑπὸ τῆς ἐντέχνου φυσικότητος ἀπατώμενος ἐρωτᾷ, εἴαν εἰς τὸν πεζόν, ἢ εἰς τὸν ἔμμετρον λόγον ὁ καλλιτέχνης περιεχειλώσε τὰ μικρὰ μὲν, ἀλλὰ τερπνὰ ἐκεῖνα εἰκονογραφήματά του.

Ὡς πρὸς τὸ φανταστικόν καὶ δημιουργικόν, ὁ Κ. Τυπάλδος, μετριώτερος φρονῶν, δὲν συμμερίζεται τὰς διακεκινδυνευμένας ἀξιώσεις τινῶν συναδέλφων του. Ἀναγινώσκουμεν εἰς τὸ περὶ Νεοελληνικῆς Ποιήσεως σύγγραμμα τοῦ Κ. Θωμασαίου (Scintille. Venezia 1841) συλλογισμὸν τινα, δυνάμενον προσφόρως νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν φύσιν καὶ τὴν ἐπιδηκτικότητά τῆς φαντασίας του. Τὸ δημιουργικόν τοῦ Κ. Τυπάλδου ἐπαισθητὴν πυκνότητά δὲν ἔχει εἶναι κρύσταλλος καθαρῶτατος, ἀφανῆς σχεδὸν ἀναμέσον ὀφθαλμοῦ καὶ φωτός, ἀντανακλῶν πιστῶς ὅσα δέχεται χρώματα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Ὁ ζωηρὸς ἀήρ, ἡ γλυκεῖα θερμότης τοῦ ἡλίου, τὰ εἰς δικνθισμένα μὲν, ἀλλ' οὐχὶ λίαν εὐκαρπα καὶ γόνιμα χρώματα τρέχοντα ρυάκια, ἰδοῦ τῶν ἐμπνεύσεών του αἱ ἀρμόδιοι πηγαί! ἢ Ἄλλ' εἴαν πρὸς τὸν εἰδυλιακὸν καὶ ὑπέλκρον λυρισμὸν ῥέπῃ κατ' ἰδίαν τὸ πνεῦμα τοῦ Κ. Τυπάλδου, ὁ εὐσυνείδητος ποιητῆς ἄλλο πρόσωπον σοβαρώτερον δὲν ὑποκρίνεται. Καὶ τοι μεμυημένος τῆς κριτικῆς τέχνης τὰ μυστήρια, καὶ τοι προσφκειωμένος ὅσον ὀλίγοι καὶ αὐτῶν τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ποιητοδιδασκάλων τῇ διερμηνεύσει τῶν μεγάλων ὑπογραμμῶν, ὁμῶς οὔτε ἑαυτὸν παραδίδει εἰς διάθεσιν φιλοδοξίας, ὑπερβαινοῦσης τοὺς ὄρους τῆς ἰδίας του ἰκανότητος, οὔτε τὸν ἀναγνώστην ζητεῖ νὰ φενακίσῃ δι' ὑψηλολογίας ἐπιτετηθευμένης καὶ μεγαλομικροῦ εὐγλωττίας. Ὡς προσηγὴς καὶ μέτριον τὸ ἦθος αὐτοῦ, οὕτως ἀφιλόδοξον καὶ μετριόφρον ἐξῆλθε τῶν πισστηρίων τὸ βιβλίον του· συλλογὴ λυρικῶν ποιημάτων, ἐλθόντων εἰς τὸ φῶς χωρὶς θορύβου, καὶ χωρὶς τινος ἀναδόχου· ἐποψὶς ἰδανικὴ τοῦ βίου, δὲν ὁ συγγραφεὺς ἐκ νεότητος καὶ κατὰ καθῆκον διάγει ἐν μέσῳ τῆς βορβορώδους τῶν δικαστηρίων πραγματικότητος· ἀναπτέρωσις ψυχῆς εὐκατανύκτου, ἐπιποθοῦ-

σης τὰς τρυφὰς τῆς ἀγάπης, τὴν ἐκ τῆς συντριβῆς γλυκυθυμίαν, τὰς παραμυθίας τῆς πίστεως, ποθοῦσης τοῦ καθαροῦ ἀέρος τὴν εἰσπνευσιν. Ὄθεν καὶ ἀδράβευτον δὲν ἔμεινε τὸ σεμνὸν τοῦ παιητοῦ. Οἱ στεναγμοὶ τῆς Μούσης του, ἐσχάτως παρὰ τοῦ Ζακυνθίου μελοποιοῦ Καρρέρου ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον μουσουργηθέντες, ἔλαβον εὐμενεστάτην παρὰ τοῦ λαοῦ τὴν ὑποδοχὴν, ὥστε τὰ ἔπη του, ἤδη πολλὰ τοῦ τῆς Ἑλλάδος περιαδόμενα, ἔφθασαν τὴν στιγμὴν ταύτην καὶ ὑπ' αὐτὰ τὰ παράθυρα τῶν λογιωτάτων τῆς ἑλληνικῆς πρωτεύουσας.

Ἰδοὺ αἱ πρῶται στροφαὶ ἐνὸς αὐτῶν τῶν μουσουργηθέντων Τραγουδίων. Πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν μας γνώσκουσιν ἤδη τὸν μουσικὸν σκοπὸν. Επιγράφεται ἡ Φυγή.

« Ξύπνα, γλυκειά μου ἀγάπη,
Κ' ἡ νύκτα εἶναι βαθυά!
Ὅλη κοιμᾶται ἡ φύσις,
Εἰς ὕλα σιωπηλά.

» Μόνον τ' ἀχνὸ φεγγάρι,
Μοῦ σὰν ἐμὲ ἀγρυπνῶ,
Μέσ' τ' οὐρανοῦ ἀρμενίσει
Τὴν ἡσυχὴν ἔρημιά.

» Ξύπνα, κί ἄν μᾶς χωρίξῃ
Μιά θέλησι σκληρή,
Μιὰν ἄκρη γῆς θὰ βροῦμε
Νὰ ζήσωμε μαζή.

» Ξύπνα, γλυκειά μου ἀγάπη,
Κ' ἡ νύκτα εἶναι βαθυά!
Μᾶς καρτερεῖ ἡ βαρκοῦλα
Σ' τὴν ἔρημην ἀχρογιαλιά.»

Σημειοῦμεν ἐν τῇ πρῶ ὀφθαλμῶν Συλλογῇ ἕτερον ἀσμάτιον ἀξιόλογον ἐπὶ σιδυλλιακῇ ἀφελείᾳ, ἐπὶ συντόμῳ μὲν, ἀλλ' αὐτοφυῆ σκηνογραφία, πρὸ πάντων δ' ἐπὶ ἀρμονίᾳ λυρικῇ.

Τὸ ἀρμονικὸν τοῦ στίχου εἶναι ἀπαράμιλλον προτέρημα τοῦ Κ. Τυπάλδου. — Ἐντεῦθεν ὁ ἀναγνώστης θέλει ὅπως οὖν νοήσῃ τὸ εἶδος καὶ τὴν ἀφελειαν τῆς ὑπ' ἐξέτασιν λυρικῆς.

Τὰ δύο λουλούδια.

« Μόλις ἐγεγνε τ' ἀστέρι
Τῆς αὐγῆς γλυκά, γλυκά,
Μόσχουρ ἐχνε τ' ἀέρι
Στὴν ὠραία πρωτομαῖά.

» Πρὶν ἀρχίσουν τὰ τραγούδια
Τὸ ξεφάντωμα, οἱ χοροί,
Μέσα σ' ἀγκικτα λουλούδια
Πρώτη ἐπρόβαλες ἐσύ.

» — Πρώτη ἐπρόβαλες, Μαρία,
Καὶ σὲ ἀπάντησα σιμά
Εἰς τὴν ἔρημην ἐκκλησία,
Ὅπου ἐπήγαμε συγγά.

» Τὰ μαλλιά σου ἐπέφταν πλῆθος
Εἰς τὸν κάτασπρο λαιμό,
Καὶ σοῦ ἐστόλιξε τὸ στήθος
Ῥόδο ὠραίο, παρθενικό.

» Μὲ τὸ χέρι σὰν τὸν κρῖνο
Μοῦ τὸ ἐπρόσφερες σεμνά
Πάρτο, μοῦ πες, σοῦ τὸ δίνω!
Καὶ μοῦ ἐσπάραξε ἡ καρδιά.

» Ἄχ! σὸ χροδίασμα, Μαρία,
Πάλ' ἐγύρισα ἐδεκεῖ,
Κ' ἔτρεξα σ' τὴν ἐκκλησία,
Ὅπου σ' εἶχα πρωτοῖδεῖ.

» Ἀλλ' ἀντὶ τὸ οὐράνιο στόμα,
Τὰ θεῖα βλέμματα νὰ ἰδῶ,
Καὶ τ' ἀέρινο τὸ σῶμα,
Ὁραίο πλάσμα, ἀγγελικό,

» Ἄχ, σὶ ἀπάτητο χορτάρι
Τί ξανοίγω! μοναχὸ
Ἐνα κάτασπρο λιθάρι
Μ' ἔνα ὀλόμανρο Στανρό!

» Μοναχὸς στὴ μοναξιά,
Εἰς τὸ μνήμά σου ἐμπροστά,
Ἐγοράτισα, Μαρία,
Καὶ τὸ ἐφίλησα θερμά.

» Κί ἀπὸ τ' ἀνθη ἐκεῖ σπαρμένα
Ἐκοψα ἔνα ἀσπρονδερό,
Ἄχνὸ κί ἄσπρο σὰν ἐσένα,
Σὰν ἐσὲ παρθενικό!

» Νὰ το ἐδῶ! τῶχω μ' ἐκεῖνο,
Ὅπου μ' ἔδωκες ἐσὺ,
Νὰ γ' τὸ ῥόδο μὲ τὸν κρῖνο
Πάντα ἐνθύμησι πικρή.

- » Τὸ ἓνα σύμβολο θανάτου,
 Ἐἴτε ἄλλο νύκτες εἰς εὐμορφίας.
 — Ἡ γὰρ πάντα ἐδὼ κάτου
 Ἀδελφὴ τῆς συμφορᾶς!»

Πνευματικώτερον ἔτι πνεύει τὴν εὐωδίαν ὁ ἐλεγειώδης λυρισμὸς τοῦ ποιητοῦ εἰς τὸ ἀσματικὸν αὐτὸ, ἐνθα ὁ Θάνατος καὶ τὸ Νήπιον συνέρχονται κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων εἰς διάλογον παθητικὸν ἅμα καὶ ἐπαγωγόν. Ἐμπνευσις πάντως ἑλληνικὴ, ἀναμιμνήσκουσα τὰ συζητητικὰ ἐκεῖνα μυρολόγια τῶν Ψαριανῶν μητέρων. Ἄν τὸ χάριν ποιημάτων ἀνῆκεν εἰς ἄλλον, παρά εἰς ὁμογενῆ ποιητὴν, ἠθέλομεν ἀσμένως ἀπονεύειν πρὸς τὸν συγγραφέα τὴν ἑλληνικὴν πολιτογραφίαν. Ἄξιον τῆ ἀληθείας παντὸς ἐπαίνου. Διὸ οἱ μὴ εἰσέτι προμηθευθέντες τὸ βιβλίον τοῦ Κ. Τυπάλδου, ἢ οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διαμένοντες Ἕλληνες, θέλουσι, φρονούμεν, προθύμως ἀναγνώσει αὐτὸ καθ' ὅλου κληρίαν.

Τὸ Παιδάκι καὶ ὁ Χάρος.

- « Παιδάκι ὀλόγαρο,
 Ἀνθὸς Μαῖου,
 Σ' τὴν ἄκρη κάθεται
 Τοῦ ποταμοῦ.
 » Λουλοῦδι κόκκινο
 Μέσα πετάει,
 Γέρνει σ' τὰ κύματα
 Καὶ τὸ τηράει.

- » Καὶ μὲ μιᾶς ἀστράφαν
 Μέσ' τὰ κερά
 Τὰ μοσχομόριστα
 Χρυσᾶ μαλλιά.
 » Φεύγουν τὰ κύματα
 Φεγγυβολῶντας
 Ἐνθὴ παράμερα
 Ἀπαρατῶντας.

- Παιδάκι. « Ποτάμι ἀχάριστο
 Ἐχθρὸς ὀχθραῖς
 Ὅλο λουλοῦδια
 Κεῖ ἔλο μυρτιαῖς,
 » Ὅμως, τὸ κύμα σου
 Ἐρίχτει ἀκόμα,
 Ποτάμι ἀχάριστο,
 Σὲ ξέρο γῶμα.

- » Ἐγὼ εἴ τῆς μάνας μου
 Τὴν ἀγκαλιά
 Κλιμμένο στέκομαι.
 Ὅλο χαρά!

- » — Καὶ τὸ λουλοῦδι,
 Ποῦ γε ἀπαριῶσει
 Τὸ κύμα ἀντίπερα,
 Κιτάει τὰ πιάση,

- » Ὅταν αἰφρίδια
 Ἀπ' τὰ κερά
 Γέροντας κάτασπρος
 Βγαίνει μὲ μιᾶ
 » Ἐσπρα του γένεια
 Ἐθῶο τηράζει,
 Θωρεῖ τὸ βλέμμα του
 Κεῖ ἀνατριχιάζει.

- Χάρ. » Αὐτοῦ τί κάθεται
 Παιδὲ μικρό;

- Παιδ. » Θάρτη ἢ μαροῦλά μου,
 Τὴν καρτερῶ

- Χάρ. » Ἐλα, παιδάκι μου,
 Σ' τὴν ἀγκαλιά μου
 Γιὰ σὲ παράτησα
 Τὴν κατοικιά μου!

- Παιδ. » Ἐγὼ γὰρ τὰ ροῦχά σου,
 Καὶ τὸ κορμί,
 Μέσ' τὴν ἀγκάλῃ σου
 Θὰ φύγω εὐχάθῃ.

- Χάρ. » Ὅσα λουλοῦδια
 Κεῖ ἄρθη μοῦ δώσης
 Στρέψω εἰς τὸν κόρφο μου
 Νὰ μὴν χρειώσης.

- » Παιδί, τὰ μάτια μου
 Ὅσα εἶσέ,
 Δὲν εἶδαν ἀγγελο
 Σ' τὴ γῆ ποτέ!

- » Ἐλα σ' τὸν τόπο μου
 Νὰ βρῆς στολίδια,
 Τραγούδια ἀνήκουστα,
 Λογιῶν παιγνίδια!

- Παιδ. » Θάρτη ζητῶντας με,
 Κεῖ ἄν δὲ μ' εὐρή,
 Ποῦ ἢ μαροῦλά μου
 Θὰ πικραθῇ!

- Χάρ. » Γνωρίζει ἢ μάνα σου
 Τὸ πάτημά μου,
 Σ' εὐρίσκει γλήγορα
 Σ' τὴν ἀγκαλιά μου.

- » Σ' εἶπε τὰ εἴ ἀρχεται
 Παρτοστεινά,
 Τὴν αὐγὴν χάραμα,
 Τὸ βράδυ ἀργά.

- Παιδ. » Γιὰ τὰ Χριστούγεννα,
 Γεῖ αὐριο, μοῦ κάθει

- 'Ολόσπρο φόρεμα
 Μ' άνθους στεφάνι.
 Χάρ. » Παιδί μου, όλόλαμπρα
 Σέ ντυώ μ' αυτά,
 Σέ πάω σάν άγγελο
 Σ' την έκκλησιά!
 Παιδ. » Γέρω, ή μαρούλά μου
 Μοῦ τραγουδάει,
 Μέσα σ' τόν κόρφο της
 Μ' αποκοιμάει!
 —
 Χάρ. » Καί μέσ' τόν κόρφο μου
 Θα κοιμηθής,
 Χωρίς όνειράτα
 Ποτέ γά ιδής.
 Παιδ. » Τή νύχτα ή μάνα μου
 'Όταν ξυπνήση,
 Αποζητώντας με,
 Θα λαχταρίση!
 —
 Χάρ. » Μέσ' την άτάραχη
 Κ' έρμη τυχτιά
 Σέ βάνω, ρήπιο μου,
 Γλυκά, γλυκά,
 » Μέσ' την όλάνοικτη
 Την άγκαλιά της,
 Για γά σέ χαίρεται
 Στα όνειράτά της.
 —
 Παιδ. » Τ' άνθος ποῦ επότιζα
 Κάθε πρωί,
 Απαρτώντας το,
 Θα μαραθῆ!
 Χάρ. » Δουλοῦδια γύρω σου
 Μύρια θ' άνθίζουν,
 Νύχτα τ' αστέρια
 Θα' σιά ποζίζουν.
 —
 Παιδ. » Χλωμ' είναι ή όψις σου,
 Τό βλέμμα άργό
 — Γέρο, σέ σκιαζομαι
 Ποῦ σέ θεωρῶ!
 Χάρ. » Κι' όμως στόν κόρφο μου
 Χύρεις λαμπράδα
 Ποῦ σβυεῖ της όψις μου
 Τή μαύρη άχνάδα
 —
 Παιδ. » Ακοῦω της μάτας μου
 Τή στεναζιά!
 Χάρ. » Εἰν' αεροφύσημα
 Μέσ' τὰ κλαδιά.
 Παιδ. » Τί κρυφά κλάμματα
 Τ' αέρι φέρνει;
 Χάρ. » Τό κῆμα βόγκωντας
 Τό βράχο δέρνει.

- Παιδ. » 'Υπνος μ' επλάκασε
 Μάνα μου, εἰδώ —
 Μάνα, σ' τόν κόρφο σου
 Να κοιμηθῶ!
 Χάρ. » Για ιδέσ άνθόπλεκτο
 Σ' τὸ πλάι σου στρώμα,
 Τί μοσχολίθαρα
 Βγάνει το χῶμα!
 —
 » Παιδί μου, πλάγιασε
 Καί τὸ φιλι
 Σ' τὸ δίχνει ή μάνα σου,
 Δέ σ' τὸ κρατεῖ!
 —
 » ('Όταν όλόμαυρη
 'Η νύχτα φαίνεται,
 Σ' τὸ χῶμα γέρνοντας
 Τ' άνθος μαραίνεται)
 —
 Παιδ. » 'Η στερνή σβύνεται
 Ακτίνα ήλιοῦ
 Αστράφτοντ χρώματα
 Μύρια παντοῦ!
 Χάρ. » Φλόγα έτοιμόσβυστη
 Φεγγοβολάει
 Παιδ. » — Πουλάκι όλόχρυσο
 Αεροπετάει
 Γλυκομιλήματα
 Γύρω άγροικῶ . . .
 Τραγοῦδια άνήκουστα . . .

 Χάρ. » Δέν εἶναι πλειό!
 —

Χορός (άνωθεν).

- » Αναγαλλιάσετε
 Άστρα καί γῆς,
 Γεννάται σήμερα
 Ο Δουρωτής!
 —
 Μία φωνή.
 » Προσμείνατε, άγγελοι,
 Τό θεῖο τραγοῦδι
 Να πῆ 'σ τσ' άγκάλαις σα;
 Κι' άλλο άγγελουδι.
 —
 » 'Η μάνα ή άχαρη
 Φθάνει με μιὰ,
 Καί τὸ παιδάκι της
 Αποζητᾷ.
 Σάν κρίνο βλέπει το
 Σ' τ' άνθη γυρμένο
 Τὸ φιλεῖ τρέμωντας
 Αποθαμένο.

Ἠσαύτως ἀξιοσημείωτα τῆς Δημοτικῆς Μούσης προϊόντα εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλοις τὸ Πλάσμα τῆς Φαντασίας, ὁ Τραγουδιστὴς, ἡ Καταδίκη τοῦ Κλέφτου, ἡ Τρελὴ, καὶ τὸ Καράβι ὅπου ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν ἄσμάτια ταῦτα, ἐνθα πρὸς τὴν ἐλεγειακὴν ἐπίπνοιαν, διαπρέπουσιν εὐροια ῥυθμοῦ, καὶ εἰκονικότης λέξεως. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὰ περαιτέρω, ἀναγκαζόμεθα, τοῦ τόπου φειδόμενοι, νὰ παραπέμψωμεν θαρρητικοὶ τὸν ἀναγνώστην πρὸς τὸν βιβλιοπώλην.

Ἐδοκίμασεν ὁ Κ. Τυπάλδος τὸν οἶστρόν του καὶ εἰς τὸ στάδιον τὸ Ἐπικολυρικόν, ἦτοι εἰς τὴν διὰ Εἰδυλλίου ἰδανοποίησιν τῶν ἐξόχων συμβάντων τοῦ Ἀγῶνος. Τοιοῦτου εἶδους δοκίμιον δύναται λ. γ. νὰ κριθῇ ὁ Θάνατος τῆς Χάμκος, κατ' ἐξοχὴν δὲ ὁ Ῥήγας, ποίημα συγκείμενον ἐκ σελίδων 28 περιπέου, καὶ εἰς τρία μέρη διαιρούμενον, ἡ Ἐμπνευσις, ἡ Συνωμοσία, καὶ ὁ Θάνατος. Ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς τονίζει εἰς ἦχον βαρύτερον τὴν λύραν, ἐπαίρει τὴν φωνὴν ἐνθεαστικῶς καὶ τοὺς ἐρωτικούς στεναγμούς, τὴν ἐλεγειακὴν μαλακότητα ἀποτιθέμενος, ἐπιλαμβάνεται τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας. . . . Μεταβαίνομεν λοιπὸν εἰς ἄλλην τάξιν ἰδεῶν, εἰς ἀνωτέραν ποιήσεως βαθμίδα. Ἡ τροπὴ τοῦ τόνου χρῆζει προσοχῆς. Προκειμένου λόγου περὶ ἱστορίας ἐν τῇ Ποίησει, θέματος τὰ μάλιστα σπουδαίου, ἡ ἐπίκρισις πτωθεῖται, καὶ συντονωτέραν ἐφίσταται τὴν ἐπίστασιν.

Καὶ κατὰ πρῶτον, μετὰ πολλῆς χαρᾶς παρατηροῦμεν, ὅτι σύνθηες τῆς Νεοελληνικῆς Ποιήσεως ὀρμητήριον εἶναι ἡ φιλοπατρία, τὸ θεῖον αὐτὸ πάθος ὅπερ ἐκαλέσαμεν ἄλλαχθ' *Ιερὰν ἀγκυραν*, εὐγενὲς αἰσθημα πηγάζον ἐκ τῆς θρησκείας καὶ τυχοῦσης ἀνάγκης ἀναπληροῦν αὐτήν. Αἰσθημα γαῦν φιλοπατρίας ἐνέπνευσε τοῦ Ῥήγα τὴν ἰδέαν καὶ πρὸς τὸν ἐπικρινόμενον ποιητὴν. Ὁ Κ. Τυπάλδος, τέκνον Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐποχῆς του, ἔκρινε χρέος υἱικὸν καὶ φιλόστοργον νὰ καθαρῶσιν τὴν βίβλον αὐτοῦ, ἐξυμνῶν τὰ προίμια τοῦ ἀγῶνος ἐν ταῖς περιπετείαις τοῦ ἀειμνήστου Φερράριου. Ὄθεν, εἰς ὑπερτέραν χώραν ἐμπνεύσεως ὑψώσας τὴν διάνοιαν, ἐξέθεσεν ἐν λυρικῇ τινι τριλογίᾳ τὰ κυριώτερα περιστατικὰ τῆς πολιτείας τοῦ ἀνδρός, ὃν ἔλαθεν ὡς ἦρωα ἐποποιίας. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ εὐγενέστερον τοῦ θέματος ἐατιμήσας, προσεκάλεσεν εἰς ἐπικουρίαν κρείττονα τέχνης βοηθήματα. Τῶ ὄντι πλὴν τῶν ἐθνικῶν φρονημάτων, ἀπὸρ διανθίζουσι τὸ σύνολον, ὑπάρχουσι σποράδην ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ σκηνογραφήματα, οὐ μικρὰν περιποιούντα τιμὴν πρὸς τὴν ζωγραφικὴν ἰκνύοντα τοῦ συγγραφέως. Ἡ ποικιλία τοῦ μέτρου ἀναπλέκεται κατ' ἀλλήλους, εὐστοχος, ἀναπαυτική. Ὁ ῥυθμὸς ἀρμονικός, καὶ πολλακίς ἐντονος. Καὶ τὸ μὲν διήγημα ἀναπτύσσεται ἐντέχνως διηρημένον, ἡ δὲ λέξις ποῦ καὶ ποῦ περιποικίλλεται διὰ συνθέσεων προσφῶν ἅμα καὶ εἰκονικῶν.

Ἀλλὰ, φρονοῦμεν, καθὼς ἡ σχολὴ τοῦ Πυθαγόρου, οὕτω καὶ ἡ φιλοπατρία ἔχει βαθμούς. Ἄλλη μὲν ἡ

πεφωτισμένη φιλοπατρία τοῦ ποιητοῦ, ἄλλη δὲ ἡ ἀπερίσκεπτος τοῦ κοινοῦ καὶ χυδαίου. Ὡς πρὸς τοῦτο, ἀδιστάκτως καὶ μετὰ παρρησίας προομολογοῦμεν, ὅτι ἀριστίνδην ἐτοιμαζόμεθα νὰ κρίνωμεν τῆς ἱστορικῆς Ποιήσεως τὴν φιλοπατρίαν.

Φέρομεν γνώμην σταθεράν, ὅτι ἡ Ποίησις, καὶ ἐν γένει ἡ Φιλολογία οἰουδέποτε ἐθνικῆς, δὲν εἶναι ἀπλῶς ὠρισμένα νὰ ἐνεργῶσιν ἐπὶ τῶν αἰσθητηρίων, καὶ ἐπὶ τῆς φαντασίας, νὰ προκαλέσῃ τὴν εὐπάθειαν, ἢ τὸν πρὸς τὴν ἀνδρίαν θαυμασμόν, νὰ ὑπερεθίζωσι τὰ πάθη δι' ἀθεσίων καὶ ἀσλόπων παραθηγημάτων, ἢ νὰ γαργαλίωσι τὰς ἀδυναμίας τοῦ κοινοῦ, ἀλλ' ὀφείλουσιν ἐτι, πρὸ πάντων ὀφείλουσι, τὰ τοῦ γένους ἐμφυτὰ ἐλαττώματα πατρικῆ τῆ προνοίας προδικηνοῦσαι, τὰς κληρονομικὰς ἀρρώστιας σταθμίσασαι καὶ προαφορίσασαι, νὰ ἐπιφέρωσι τὴν προσήκουσαν πνευματικὴν θεραπείαν. Ἄστοχος, ἀλυσιτελής, εἰμὴ καὶ βλαβερὰ, πολιτεύεται ἡ Ποίησις, τοιοῦτον ἱερὸν σκοπὸν μὴ προτιθεμένη. — Ὁ Ἕλλην λ. γ. ῥέπει κατ' ἐμφυτον κλίσιν πρὸς τὰς γενικότητας, πρὸς τὸ θεωρητικόν, τὸ μετέωρον, τὸ ἀρηρημένον. Ἡ Ποίησις, ἡ Φιλοσοφία, ἡ Πολιτικὴ τῆς πρεσβυτέρας Ἑλλάδος, ἡ Θεολογία τοῦ μεσαιῶνος, ἡ ἀγχοτος πρὸς τὸ πλῆθος καὶ μεμονωμένη γλῶσσά του, ὡς δὲ θέλομεν ἰδεῖ παρακατιῶν, αὐταὶ αὐταὶ αἱ ἡμέτεραι διαθέσεις, μαρτυροῦσι τὸ ἀληθὲς τοῦ ὀρισμοῦ. Τοῦ Ἑλληνοῦ τὸ πνεῦμα, πᾶσαν λεπτομέρειαν ἀποστρεφόμενον, διαφεύγον τὰ καθ' ἕκαστα, μετὰ τινος οφίτης καταφρονοῦν τὰς χαμηλὰς τῆς γῆς ἀνωμαλίας, ἀπαιωρεῖται προθύμως εἰς ὑψη μισουράνιζ, ὅθεν ἐν τῷ συνόλω καὶ πανοραμικῶς ἀρέσκειται τὰ ἐγκόσμια νὰ ἐπισκοπῇ. Ἡ κεντροβουξ αὐτῆ ῥοπῆ, ἦν παρὰ τοὺς ἀρχαίους αἰνίττεται ὁ Πήγασος, ναὶ μὲν ἄλλοτε προσήνεγκε χρυστὰς πρὸς τὴν ποίησιν, τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν θρησκείαν ὑπερσείας, ἀποβαίνει ὁμῶς, ὡς πραγματικῶς ἀπέθη, βλαπτικὴ πρὸς τὴν ὕλικὴν ὑπαρξιν, τὴν κοινωνικὴν ὑγεινήν, τὴν εὐρωστίαν καὶ μακροδιότητα τῆς φυλῆς. Ἐπειδὴ καθὼς νοσηματικὴ πρὸς τὸν ὀργανισμόν διατελεῖ ἡ ὑπερβολικὴ φιλοπραγμασύνη, ἡ κτηνώδης ἐκείνη γενεῶν τινῶν πραγματοκόπησις, οὕτως ἐξ ἄλλου μέρους ἀσθενοποιὸς καὶ χανωτικὴ περισταται ἡ περιττὴ πρὸς τὸν μετεωρισμὸν ῥοπῆ. Ἡ πραγματικὴ ὄψις τοῦ βίου, ἡ κατὰ φύσιν καὶ μὴ κατὰ διάνοιαν ἐτυμότης, ἡ τῆς κτίσεως αὐτοαπλότης, ὁ κόσμος ἀκριβῶς ὡς ὑπάρχει καὶ φαίνεται, ὁ ἀνθρώπος, οὐχὶ οἷος ὀρεῖται νὰ ἦναι ἐν τῷ μελλόντι, ἀλλ' οἷος ζῆ καὶ ἐργάζεται ἐν τῷ παρόντι, ἡ ἐξκρίβωσις, ἐνὶ λόγῳ, τῆς ὀρατῆς μορφῆς, ἡ φιλοσοφία τοῦ ἐνεστῶτος, ἡ ἐξέφυγε πάντοτε πρὸς τὸν Ἕλληνα, ἡ πάντοτε ὁ Ἕλλην ἀπέφυγεν αὐτήν. Ὅποτε ὁ Ἕλλην ἐράσθη ἐπιστήμης πειραματικῆς, θετικῆς γνώσεως; ὅποτε ἐπιμόνωσ καὶ καρτερικῶς ἠκαλοῦθησε τὰ ἴχνη τῆς πραγματικότητος; ὅποτε ἀμεταλλάκτως ἐστερέωσε τὰς ἐξεις καὶ συνήθειας του ἐπὶ τοῦ εἰδῶτος τῆς καθημερινῆς ὑπάρξεως; ὅποτε ἐφρόντισε νὰ διαγαράξῃ μίαν τινὰ ὁδὸν, ταύτην γὰρ διατεθειμένος εἰς

τὸ ἐξῆς νὰ διανύσῃ; Εἰς τὰ ὑπεράκρια τῆς θεωρίας ἀναρρίχῆθαι, κάκει χρονοτριβήσας, οὐδέποτε νύκλι-ρηταιν ὁ μεριμνοφροντιστὴς νὰ χωροσκοπήσῃ τὴν γῆν, ἢν ἔλαβεν εἰς κλῆρον, ἢ νὰ οἰκοδομήσῃ οἶκον στερρὸν, εὐθεμέλιον διὰ τὴν ἀπογονίην του, ἢ νὰ καθιδρύσῃ θεσμούς πολιτικούς, προωρισμένους εἰς μνημιότητα καὶ κοινωφελείαν. Ἡ γυνὴ καὶ ὁ πλούτος, δελεάσματα τοῦ νῦν αἰῶνος, δὲν τὸν ἐπλάνησαν. Γεωργία, βιομηχανία, βαναυτοουργία! Φεῦ τῆς δυσ-αχλοῦς ἀνάγκης! Ἐμπόριον! Ἐυτελιστικὸν ἐπάγ-γελμα. Ὁ βίος ὁ οἰκιακός! Δυσπλήρωτον ὄφλη-μα πρὸς τὴν Βίμαρμένην. Ἀλλοίμανον, ἂν πρὸς ἀ-πάθειαν τοιαύτην εἶχεν ὁ Ἕλλην ἐπισυναΐσει καὶ τὴν ἔνδειαν Ἀγάπης! Ἀγαθὴ τύχη τοιοῦτου ἀγαθοῦ δὲν ἔσπερῆθη. Ναι ἠγάπησεν ὁ Ἕλλην. — Ἀλλὰ τίς ποτε ἡ ἀγάπη του; Ἀφρημένη καὶ αὐτὴ, ἀταρ-κος, ὑπερκόσμιος σχεδόν· ἀγάπη οὔτε ὄρατὴ, οὔτε ἀπτή· ἀγάπη, μὴ κατὰ τοὺς γνωστοὺς νόμους τῆς φύσεως ἐκ γῆς ἀναβλύζουσα, καὶ κάτωθεν ὡσεὶ πη-γὴ πρὸς οὐρανὸν ἀναδιδομένη, ἀλλὰ παραδόξως πρὸς εἰς χώρας ὑπερνεφέλους γεννηθεῖσα, καὶ ἐξ ὕψους νε-φέλης πρὸς τὴν γῆν καταβαίνουσα. ἠγάπησεν ὁ Ἕλλην διὰ νοὸς πτερόεντος μᾶλλον, ἢ διὰ καρδίας. ἠγάπησε τὴν πατρίδα αὐτοῦ, οὐχὶ διὰ τὴν περι-σκεμμένην, καὶ βαθμιαίαν, καὶ ὑπομονητικὴν τε-λειοποίησιν τῆς πατρίδος αὐτῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ἐξ ὁρμῆς ἐνδομύχου καὶ ἀνυπερθέτου πρὸς τὴν ἰδα-νοποίησιν τῆς· εἰς ἄλλας λέξεις, περιποιήθη τὴν ἰδίαν κοινωσίαν μᾶλλον ὡς ἐρωτόληπτος νεόνυμ-φος, ἢ ὡς συνετὸς οἰκογενειάρχης. Ἄλλὰ καὶ τίνας χάριν ἠγάπησε, καὶ ἐκ προομιῶν ἐνηγαλί-ασατο, τὸν χριστιανισμόν; Ἄρα πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν πρακτικῶν παραγγελμάτων, ὅσα ἡ τοῦ Εὐαγ-γελίου ἠθικὴ περιεῖχε καὶ διεκήρυττε; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ἠγάπησεν ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς τὸν χριστι-ανισμόν, μόνον ὅπως τὴν κοινωσίαν, καὶ θετικὴν, καὶ πρακτικὴν τούτου ἀποστολὴν ἐγείρῃ εἰς περιο-πὴν φιλοσοφίας, ὅπως ἰδανοποιήσῃ καὶ θεολογοποιή-σῃ τὰ ἐμφυχα στοιχεῖα ἐξ ὧν ἡ Καινὴ Διαθήκη συν-τίθετο, ὅπως μεταβάλλῃ τὴν σάρκα εἰς πνεῦμα, πρὸς τὸ ἐν ὕλῃ καὶ μορφῇ ὑπάρχον μεταστοιχειώ-σῃ εἰς κεφάλαιον ὑπερούσιον.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀναντίρρητα! Τί δὲ προκύπτει ἐκ τοιαύτης διαθέσεως; — Πλασματικῆς οὐσίας τῆς ἰ-δανοποιητικῆς ἀσχολίας, θεμέλιον καὶ κρηπίς τῆς ἑλ-ληνικῆς ἐξεργασίας δὲν εἶναι ἡ ἐκ τῶν ὑστέρων πει-ραματικὴ ἀλήθεια, ἡ πασιφανὴς καὶ ἀναμφίλεκτος ἐτυμότης, ἡ τῶν Ῥωμαίων *evidentia rerum*, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον τῆς πραγματομαθείας, ἡ μυθοπλαστία καὶ συμβολοποιήσις. Διό, ὁ διασημότερος τῶν πραγ-ματοκόπων, ὁ Ἄγγλος, σπικνίως καὶ μετὰ βίας ψεύ-δεται, ὁ δὲ ἰδανοκόπος Ἕλλην μυθολογεῖ. Ὁ μὲν φίλος τῆς λεπτομερείας Ἄγγλος δογματοποιεῖ τὸ καθῆκον, *duty*, ὁ δὲ ἀεροπέτης Ἕλλην λατρεύει τὸ μετεωρότατον πάντων, τὴν δόξαν. Ἐντεῦθεν ἡ ἡμε-τέρα πρὸς τὴν ποίησιν βροπή, ἔντε τῇ ἠθικῇ καὶ τῇ φιλολογίᾳ (ποίησις, ἀντιποίησις, προσποίησις· λέξεις συμπαράγωγοι). Καὶ πολῦτιμον ἀνεκτίμητον μὲν

πρᾶγμα πρὸς τὸν Ἄγγλον ἡ πατρίς· πρᾶγμα, ὅμως, πρᾶγμα ὑπαρκτὸν, ψηλαφητὸν, ἔχον ὄγκον, σχῆμα, χρῶμα, ὡς πᾶν ἄλλο ὄν, ἔχον νῦν μὲν τὸ λαμπρὸν τοῦ χρυσοῦ, νῦν δὲ τὸ λευκὸν τῆς Ἰνδικῆς ζαχάρως, ἄλλοτε δὲ τὸ μέλαν τοῦ γαιάνθρακος, ἄλλοτε δ' ἄλλο. Ἄλλοτε τὸ πολῦτιμον κεφάλαιον; Φεῦ τοῦ ὑαλί-νου παλατίου! Ἡ ἀγέρωχος Ἀγγλία, the haughty England, κατέπεσεν ἐν ἀκχεῖ. Ὁ Ἄγγλος ἀπώλεσε τὰ πάντα, καὶ πλοῦτον, καὶ κράτος, καὶ ὑπεροφίαν. — Ὁν νοοῦμενον, εἰς ἐναντίας, ἡ Ἑλλάς τοῦ Ἕλλη-νος, ὄν μεταφυσικόν, ἰδέα ἀνεσάρκωτος, ἀφρημέ-νη, μήτε γένος, μήτε ἀριθμὸν, μήτε πτώσιν ἔχου-σα. Τὴν αὐτὴν οὐσίαν ταύτην μὴ ζητήσῃς ἐν τοῖς ὄρατοῖς· εὐρήσεις αὐτὴν ἐσκηνωμένην εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος. Ἐκεῖ διθρόνος ἡ Ἑλλάς τοῦ Ἕλληνος ἡγεμονεύει. Ἔχεις ὅμως πρὸς ἀνευρεσίην τῆς ὅσους θέλῃς ὁδηγούς. Πλὴν τῶν μύ-θων, συμβόλιων, ἀλληγοριῶν, μεταφορῶν, ὑπερβο-λῶν, ὑποθέσεων, σχημάτων διανοίας παντός εἶδους, ἔχεις περιπλέον καὶ τινα προσηγορικὰ μεγαλόπρε-πον, πολυσύλλαβα, ἐμφαντικὰ οἶον, διὰ μὲν τὸ παρελ-θόν, Ἀ-ρι-στο-γεί-των, Θε-μι-στο-κλῆς, Ἐ-πα-μει-νών-δας, διὰ δὲ τὸ μέλλον, Ἀ-γα-θα-γ-γε-λος, Αὐ-το-κρα-το-ρί-α, Ἀ-γί-α Σο-φί-α, κτλ. Ἀλλ' ἐξ ἀ-μαίεως, ὡς ἂν νοοῦμενον καὶ μὴ ὑποκειμενον εἰς τὰς αἰσθήσεις, ἡ θεὰ αὐτὴ πλεονεκτεῖ τῆς Ἀγγλίας κατὰ τοῦτο· ὅτι βασιλεύει ἀπαρχίαστος, ἀκίνδυνος, μό-νιμος τοσοῦτον, ὅσον αὐτὴ ἡ ὑπαρξίς τῆς ὁμωνύμου γενεᾶς. Οὐδὲν πρὸς βλάβην τῆς ἰσχύος, οὔτε χρόνου δρέπανον, οὔτε διωγμὸς, οὔτε βαρβάρου ὕβρις. — Συμπληροῦμεν τὸν παραλληλισμὸν. — Ἐξοχα γνω-ρίσματα τοῦ πραγματοκόπου, τοῦ μὴ ὑπὸ τύπων, σχημάτων, ὀνομάτων ἀλισκομένου Ἄγγλου, εἶναι ἡ ταχυεργία, ἡ δραστηριότης, ἡ τυχαδιωκτικὴ φι-λοκερδεία, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ *Réalisme*, ὡς ἡ γραμ-ματολογία, καινολεκτήσασα, ἐπεσήμανε τὸ πνεῦμα τῆς θετικότητος. Πρὸς τὸν Ἄγγλον ὀφείλει ὁ κό-σμος τὴν κρείττονα τῶν ἀνθρωπίνων ἀνακαλύψεων, τὴν ταχύτητα. Διὰ τῆς ταχύτητος ὁ ἀνθρώπος ὑ-ποβάλλει βαθμῶδ' εἰς τὴν θέλησιν καὶ ἐξουσίαν αὐτοῦ τὸν Τόπον καὶ τὸν Χρόνον, τοὺς δύο φοβε-ροὺς ἀντιπάλους, οὓς ἡ Βίμαρμένη ἀντιπαρέταξεν εἰς τὴν παντοδυναμίαν του. Ἡ ταχύτης εἶναι ὁ ἄ-γνωστος Θεὸς τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Σήμε-ρον ταχύτης σημαίνει κράτος, κυριαρχίαν, ὑπερο-χὴν, σημαίνει ὑπαρξίν, ζωήν. Ὁ δὲ Ἄγγλος πρὸς τοιαύτην λειτουργίαν ἐσχημάτισε καὶ διέπλασε τὸ ὄργανον τῆς γλώσσης του· γλώσσα, ταχεῖα μὲν συν-ήθως, ὅσον ἡ τῆς νοήσεως ἀστραπή, σφιγκτὴ δὲ καὶ συντεταγμένη, καὶ παλλάκις μονοσύλλαβος, καθάπερ πρόσταγμα ναυάρχου ἐν ὥρᾳ μάχης, ὀξύ-φωνος δὲ καὶ διαπεραστικὴ, ὡς συριγγὸς αἰθεροδρο-μικῆς μηχανῆς. Ἰδοὺ ἡ κατὰ Στράβωνα τραχὺφθογ-γος ἐκείνη διάλεκτος τοῦ Βρεταννοῦ! Καὶ ὅμως ἡ διάλεκτος αὕτη περιέρχεται σήμερον τὴν οἰκουμέ-νην, πολιτεύουσα ἔθνη καὶ λαούς, ὅσον ἡ Ἑλληνίς δὲν περιήλθεν οὔτε ἐπὶ Περικλέους, οὔτε ἐπὶ Ἀλε-ξάνδρου. Αὕτη διέδωσε καὶ διαδίδει τὸν Νόμον τῆς

ἐλευθερίας, αὐτὴ κρατεῖ διακοσίων ἑκατομμυρίων ψυχῶν, αὐτὴ τὸ κυριώτερον καὶ ἐνεργέστερον ὄργανον τῆς πολυδραστείας τοῦ αἰῶνος μας. Ἡ δὲ ὀρθογραφία τῆς ἐπισαρηνίζει τοῦ Ἀγγλοῦ τὸ θάρρος καὶ τὴν τροχαλὴν ὁρμήν. Δύο μόνον οὐσιαστικὰ διδάσκονται οἱ παῖδες νὰ γράφωσι στοιχείοις κεφαλαίοις, τὸν Θεόν, καὶ τὸ Ἐγώ (God and I). Τὰ λοιπὰ ἄλλα εἰς τὰ δύο ταῦτα περιλαμβάνονται. Ὁ μὲν Θεός, κατὰ τὴν Κυριακὴν εὐχὴν, ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τὸ δὲ Ἐγώ, κατ' Ἀγγλικὴν πεποιθήσιν, ἐπὶ τὴν ὑδρόγειον σφαῖραν. Διθεὶς ἀπαραδειγματιστος, καθιστῶσα τὴν ἐθνικὴν προσωπικότητα μονομερῆ, ὀλοσφυσήλατον, πυρκαϊδικὴν σχεδόν. — Ἡμεῖς, τούναντίον, φῶσι ὄντες τῆς ὕλικῆς ἐνεργείας καὶ σωματικῆς δραστηριότητος ἐχθροί, μᾶλλον δὲ πρὸς τὴν θεωρητικὴν ὀνειροπόλησιν, πρὸς γραμματικὰς καὶ ῥητορικὰς ἐπιδείξεις ἐναποβλέψαντες καὶ ἐναποβλέποντες, ἢ πρὸς τὴν παρ' ἑκάστῳ ἰδίαν καὶ πρὸς τὴν περιεκτικὴν τῆς πολιτείας ὑπεροχὴν, ἡμεῖς οἱ μάνταις καὶ φαντασιώκοι καὶ φιλενδείκται, ἀντὶ γλώσσῃ ἀπλῆς, πασιγνώστου, συντόμου, δραστηκῆς, ἐπιτακτικῆς, γλώσσῃ τὴν ἰκαμάδα καὶ ζωτικότητα ἀρμυμένης ἐκ τοῦ παρόντος, γλώσσῃ ἐπικτικῶς ἐναρκουμένης ἐν τῇ ἐργοπονίᾳ, τῷ καμᾶτω, τῇ καθημερινῇ τοῦ γένους ζωῇ καὶ προκοπῇ, ἀντὶ γλώσσῃ ὑσμῆραι συναρμοζομένης πρὸς τὰς βιαστικὰς ἀνάγκας, πρὸς τὰς εὐχὰς, πρὸς τὰς ἀνυπερθέτους ἐξαιτήσεις τοῦ γένους, ἡμεῖς, τούναντίον, ἀριστοτελείας χάριν, μετχειριζόμεθα καὶ καθιερούμεν γλώσσαν μᾶλλον ἐπὶ μᾶλλον χωριζομένην ἀπὸ τῆς ὕλικῆς συνεργασίας, καὶ τῆς ὀργανικῆς ἀναπτύξεως, καὶ τῆς φιλοπροόδου διαθέσεως τοῦ λαοῦ. Ἡμεῖς, ἐφ' ἡμῖν τῶν παιδαγωγῶν αὐτῶν, οὗς ὁ Ἰουδηνάλης θεατρίζει ἐξ ἑδρας τῆς Ῥωμαϊκῆς δραστηριότητος, ἀπόγονοι δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῆς Βυζαντινῆς κακοζήλιος γραμματικῶν, ἡμεῖς, οἱ ἀσυγκρίτως κακοζήλοτεροι, ἐξιστάμενοι καὶ τῆς ἐντολῆς ἡμῶν, ἐξιστάμενοι καὶ τοῦ νῦν αἰῶνος, ὅπως ἐπιδιώξωμεν ἐπανόρθωσιν ἐποχῆς, ἧς ὁ ἀντιφωτισμὸς ἐπὶ τὸ δρομαῖον ρεύμα τῆς ἱστορίας πλανᾷ τὸ βλέμμα μας, ἡμεῖς, παρὰ πᾶσαν τοῦ κόσμου προσδοκίαν, παλινδρομοῦμεν, καρκινωθατούμεν, ἀναποδίζομεν πρὸς τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ παρελθόντος εἰς μὲν τὸ σήμερον καὶ ἐμδίον ὑποκαθιστῶντες πᾶν ὅ,τι πεπαλαιωμένον καὶ εὐραστῶν, εἰς δὲ τὸ εὐχρηστον ἀντικαθιστῶντες τὸ ἀχρηστον, εἰς δὲ τὸ σύντομον, τὸ περιττὸν καὶ πολυσύλλητον, εἰς δὲ τὸ ἀπλοῦν, τὸ σύνθετον, εἰς δὲ τὸ γοργόν, τὸ ἐκ μακρᾶς ἀχρηστίας ἐκνευρισμένον ἡμεῖς, ἐν ὀλίγοις, ἀποθέτομεν ἰδιοχείρως τοῦ γάμου τὸ ἐνδυμα, καὶ τὸ σάβανον ἐνδυόμεθα ἰδιοχείρως. Ἔς ἐκ τῆς ἰδιοτρόπου καὶ μοναδικῆς ταύτης ἐξέως, δύο τινας ἑτεροφυεῖς ζωὰς ὁ ἀλλοεθνῆς διακρίνει ἐν ἡμῖν, ζωὰς συγχρόνους μὲν, ἀλλ' ὡσαύτως ἄλλοιπῶς ἄνω μὲν, τὴν ζωὴν τῆς διανοητικῆς ἀφαιρέσεως, τῆς ματαιοσπουδίας, τῆς καρκινωδασίας, κατωτέρω δὲ, τὴν θετικωτέραν ἄλλην τῆς τοῦ γένους ὕλικῆς ἀναπτύξεως. Βλέπει παράδοξον φαινόμενον τὸς μὲν

πόδας τοῦ σκεπτάσματος βραίνοντας ἐπιπόνως εἰς τὰ πρόσω, τὴν δὲ κεφαλήν δυσπειθοῦσαν, καὶ εἰς τοῦπισθεν ἐπικλίνουσαν. Δύο θελήσεις ἀντιθέτους, δύο κινήσεις, δύο πνεύματα, δύο γλώσσας ἐν ἀδικότῃ συγκρούσει καὶ ἀμοιβαίᾳ ζημίᾳ παρατρεῖ. Ὅθεν, καὶ ὡς ἄλλος μυθολογούμενος Πρωτεύς, ὑπὸ ὄψεως ἑτεροειδῆς παρίσταται πρὸς τὸν ἐπιλήν τὸ ἦθος μας· νῦν μὲν φαίνεται εἰς τὸ φῶς τοῦ παρόντος ὑπολάμπων, νῦν δὲ ὑπὸ τῆς ἀμίχλης τοῦ παρελθόντος ἐπισκυτούμενον· ἦτοι, νῦν μὲν ἀληθινὸν καὶ ἐμψυχον, ἄλλοτε δὲ νεκροφανὲς καὶ πλασματώδες, καὶ προσπεποιημένον. — Εὐστοχώτερος λοιπὸν ὁ Ἀγγλος. Οὗτος, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ του, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν πεζός τε καὶ σπευστικὸς ἐβάδισε πάντοτε, τὴν πρὸ ὀφθαλμῶν εὐθείαν. Ἡμεῖς δὲ, εἰς τοὺς ἀκολιὰς τοῦ λογιᾶμοῦ περιδρόμους συνειθισμένοι, καὶ κακοσυνειθισμένοι, πολλὰ μὲν στενὰ μονοπάτια διεχαράξαμεν, ἀλλὰ τὸν εὐθύπορον καὶ συντομώτερον δρόμον ἠγνοήκαμεν καὶ ἀγνοοῦμεν (α).

Αὐτόδηλον ἐκ τῶν εἰρημένων ἔπεται, ὅτι ὁ Ἕλληνας δὲν ἐζήτησε τὴν Ποίησιν, ὡς ὁ Ἀγγλος, ἐν τῇ ἀποτυνθίσει τοῦ παρόντος, ἐν τῇ αὐτοψίᾳ καὶ ἀναλύσει τῶν βιωτικῶν ἀσχολήσεων. Ὑπὸ πόθων ζωηρῶν ἐφαρπαγεῖς, δελεασθεῖς ὑπὸ νοοπλανῶν ἀριστεύσεως φαντασμάτων, ἀπατηθεῖς ὑπὸ γοήτιδος φαντασίας, ὡς πάντες οἱ μεσημερινοὶ λαοὶ, ἄλλως τε δὲ ἄστατος, νεωτεριστῆς, φιλενδείκτης, καὶ πρὸς τὴν σύνθεσιν ἐπικατάρφος, ἔζησε μᾶλλον ἐν τῷ παρελθόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ταῖς ἀντιθέτοις ταύταις ἐσχρατικαῖς τῆς ιδέας, ἢ ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ παρόντος. Διὰ τοῦτο, οὔτε ἠδονὴν τινα ἠσθάνθη ἄλλην, πλὴν τῆς ἐξ ἐλπίδων καὶ προσδοκιῶν προερχομένης, ἠδονῆς ὁπωσοῦν κενῆς, οὔτε ἠθικὰς ὕδυνας ἐδοκίμασεν ἄλλας, πλὴν τῶν ψυχρῶν ἐκείνων, ἃς ἐπορίσατο ἐκ τῶν ἰδίων ἀναμνήσεων. Οἷα δὲ τὰ πάθη, τοιαύτη καὶ ἡ Ποίησις. Ἐκ τούτου τὸ πλασματικὸν ἐκεῖνο καὶ φαντασιώδες, καὶ ἄσαρκον, τὸ μέχρι τινὸς ἀνυπαρκτὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ποιήσεως· ὅτι μὰ τὴν ἀλήθειαν κτῆμα καὶ χρῆμα τοῦ κόσμου τούτου δὲν εἶναι τὸ ἰδανικόν. Ποίησις αὕτη, φιλοσοφικῆς μὲν οὐσίας ἀναπεπλησμένη, ἀλλὰ μηδὲως ἀποτυπωθεῖσα πρὸς τὴν πάλλουσαν καὶ ψηλαφητὴν ἀλήθειαν, Ποίησις αὐτονόμος, ἰδανικὴ, ἀφηρημένη, οὔτε χρόνου φέρουσα σημεῖον, οὔτε τόπου σύμβολον, κτῆμα παντὸς ἐκάστου, ἀλλὰ καὶ κτῆμα μηδενός. Τοιαύτη τις ὡς ἐγγιστα ἡ Ὀμηρικὴ ἐπο-

(α) Δι' αὐτῆς τοῦ Κλέωνος ἐπιπλήξεις πρὸς τοὺς προδουτέρους Ἀθηναίους ἰτάχα δὲν ἄρμυζουσι καὶ τοῖς νεωτέροις; « Δι' οὗτοι δ' ἡμεῖς . . . οἵτινες εἰσέβατε θεατὰ μὲν τῶν λόγων γίγνεται, ἀκριβετὰ δὲ τῶν ἔργων· τὰ μὲν μέλλοντα ἔργα ἀπὸ πᾶν εὐεπίπτοντων σκοποῦντες, ὡς δυνατόν γίγνεται, τὰ δὲ πεπραγμένα ἤδη, οὐ τὸ θεατὸν πιστότερον ὄψει λαθόντας ἢ τὸ ἀκουσθέν, ἀπὸ τῶν λόγων καλῶς ἐπιτιμησάντων . . . Ἐπὶ τούτων τε ἄλλο τι, ὡς εἰπεῖν, ἢ ἐν οἷς ζῶμεν, φρονούντες δὲ οὐδὲ περὶ τῶν παρόντων ἰκανῶς ἀπλῶς τε, ἀκριβῶς ἢ δονῆ ἠσοφίμοι, καὶ σοφιστῶν θιαστὰς ἐσκότες καθημένους μᾶλλον, ἢ περὶ πόλεως βουλευόμενοι. » Θεοκυδ. Γ'. § 38.

ποιία, τοιαύτη δὲ κατ' ἐξοχὴν ἡ Τραγωδία. Ἑλληνικά μὲν τὰ θέματα καὶ τὰ ἦθη, ὅμως ὁ νοῦς καὶ ὁ σιωπὸς τοῦ δημιουργήματος, κοσμοπολίται, ἢ ἀκριβέστερον ἀπάτριδες. Ἄφελε εἰ δυνατόν ἐκ τοῦ δράματος τὸ εὐτελὲς στοιχείον τῆς πατρῴου ἱστορίας, τὸν ἡρωϊκὸν μῦθον! Τί ἀπομένει; Ὁ ἰδανικὸς σκελετός· ἐναέριον ἰκρίωμα, ὑπὸ πτερυγοφόρων ἀναμνήσεων καὶ ἐλπιδῶν ἀναδοξαζόμενον· οἰκιδόημα φιλοσοφικόν, τὴν βᾶσιν μὴ ἐμπεφυτευμένην ἔχον εἰς τὴν στερεάν. Ἰντεῦθεν προήλθον, κατὰ γνώμην ἡμετέραν, καὶ ἡ βραχυδιότης τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας, καὶ ἡ βραχυδιότης τῆς Ἑλληνικῆς Ποιήσεως. Ἀτμοειδῆ, ἀσάρκον, ἀβάσιστον εὐροῦσα τὴν Παιήσιν αὐτὴν καθ' ὁδὸν τῆς Εὐαγγελικῆς θετικότητος ἡ λαίλαψ, δὲν ἐβράδυνε ν' ἀπωθήσῃ τὸ ἀερόστατον πέραν τῆς ἰδίας αὐτῆς ἐπικρατείας. . . . Ἦθελε τάχα τὸ Εὐαγγέλιον κατισχύσει τῆς Ποιήσεως, ἂν εἶχεν αὐτὴ ῥιζοβολήσῃ στερόφως ἐν τῇ γῆ, ἂν εἶχε μᾶλλον ἐπιληφθῆ τῶν καθεστώτων, ἢ τῶν ὀνειρῶν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος; Ἀμφιβάλλομεν. Ἐπειδὴ αἱ μὲν ἰδέαι καθ' ὠρισμένας φάσεις τοῦ κόσμου μεταβάλλονται κατακράτος, ἀλλ' ἡ τῶν πραγμάτων μεταβολὴ πορεύεται οὕτω βραδεία καὶ ἀνεπαίσθητος, ὥστε πολλάκις καθίσταται δυσυπολόγιστος (α).

(α) De toutes les choses réelles la plus réelle c'est la laideur, λέγει εἰς τὰ Γνωμικά του ὁ Joubert. Τὴν δυσάρεστον ταύτην πραγματικότητα ποσοῦτον οἱ Ἕλληνες ἀνέκαθεν ἀπεστρόφησαν, ὥστε οὔτε λέξιν ἀπλὴν καὶ πρωτότυπον ἐσχημάτισαν πρὸς ἑκφράσιν ἰκρίσῃ αὐτῆς. Τὸ μὲν ἐπίθετον καλὸς εἶναι καὶ ἀπλοῦ, καὶ πρωτότυπον, ἀλλὰ τὰ ἐπίθετα ἀμορφος, δύσμορφος, ἄσχημος, δυσειδής, εἰδεχθής, ἄπερ ἰδῆλωσαν τὸν ἀπῆθῃ τὴν ὄψιν, εἶναι ἡ σύνθεσις τῆς θετικότητος ἀρνητικῆς. Τὸ δὲ ὄνομα αἰσχος, laideur, φαίνεται μὲν πρωτότυπον, ὅπως σημαίνει τυτοχρόνωσι· καὶ τὴν ἀτιμίαν, τὸ ὄνειδος, τὴν αἰσχίνην. Τοσοῦτον ἐπονείδιστοι ἐλογίσθησαν οἱ εἰς τὴν ὄψιν Ἰντετυπωμένην φέροντες τὴν ἐποτρόπιον πραγματικότητα τῆς δυσμορφίας! Ἐάν δυνατόν τις Ἰντεῦθεν νὰ εἰκόσῃ, ὅτι πρῶτον αὐθορμάτως ὁ Ἕλλην συνέλαβε τὴν αἰσθησὶν τοῦ κάλλους, ἔπειτα δὲ τὴν τῆς δυσειδεύσεως; Ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς καλλιτεχνίας, ἡ ἐπιχθὴσις πρὸς τὸ δυσειδὲς τοῦ σχήματος ἀπέθῃ οὕτω ζωηρά, ὥστε καὶ βούλευμα ἐκνήρθη (δὲν ἐνθυμούμεθα εἰς τίνα πολιτείαν), οἱ ζωγράφοι νὰ μὴ μιμῶνται κατὰ φύσιν καὶ ὑπερακριδῶς τὴν κακομορφίαν τῶν συμπολιτῶν, ἀλλὰ κεχαρισμένως ὀπεικάζειν, mais en flattant le portrait. Γνωστὸν δὲ ὅτι ἄδειαν ὁ ἀνδριατοπειὸς δὲν εἶχε νὰ ἐξομοίωσῃ εἰς τὸ ἀκριβέστερον τοῦ δλυμπιονίκου τὸ πρόσωπον, ἢ μόνον δεῖν αὐτὸς ἰθελε τρεῖς κατὰ συνέχειαν κερθῆσῃ τὸ ἄθλον. — Ἐάν λοιπὸν τὸ ἄσχημον καὶ ἀνώμαλον ἀποτελῆ τὸ ἔμιοι τῆς κτίσεως, ἵνα μὴ εἴπωμεν τὸ πλεῖστον μέρος, ἐξάγεται προδήλως Ἰντεῦθεν, ὅτι ἐνεκα τῆς ἀποκηρύξεως πάσης ἀνωμαλίας, ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος δὲν εἶδε καὶ δὲν ἐξέτησεν, ἢ μερίδα τινα τῆς φυσικῆς καὶ ἠθικῆς ὑποστάσεως. Καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀκριβῶς ὁ νωίτερος κόσμος πλεονεκεῖ τοῦ παλαιοῦ. Διὰ τῆς καθολικεύσεως τοῦ πνεύματος, ὁ χριστιανισμὸς ἀνέπτυξε τὸ παραπέτασμα τῆς θεωρίας, καὶ νέους, ἀπλήτους ὀρίζοντας ἰδανικότητος ἀπεκάλυψε πρὸς τε τὸν καλλιτέχνην, καὶ τὸν ποιητὴν, καὶ τὸν φιλόσοφον. Σήμερον, δὲν ἐξετάζομεν τὴν φύσιν ὑπὸ μίαν μόνην ὄψιν, ὑπ' αὐτὴν ἦτις φαίνεται καλλιτετη, καὶ ὡς τοιαύτη ἐξάπτῃ ἐκ πρώτης προσβολῆς τὸν ὀφθαλ-

· Τί ἐργαζόμεθα σήμερον; Ποῦ βαινόμεν; Τί ἐπιζητοῦμεν; Ἐκ τῶν δειγμάτων ὅσα παρέσχεν ἡ δημοτικὴ Ποιήσις τοῖς μεσαιῶνος, ἐξ ὧν ἄχρι τοῦδε παρέγαγεν ἡ σύγχρονος, πρὸ πάντων ἐκ τῆς ἀσυντελοῦς τῆς γραφομένης γλώσσης ἀεροπορίας, οὐδ᾽ ὅλως ἐξάγεται ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ Ἑλληνικὸν μετέβη εἰς στάδιον ὀπωσῶν θετικώτερον. Ἡ αὐτὴ νοσηματικὴ ῥοπὴ πρὸς τὸν μετεωρισμὸν τῆς ἰδέας, πρὸς τὴν ἀραίωσιν τοῦ πάθους καὶ τῶν αἰσθημάτων, ἡ αὐτὴ ἀστασία περὶ τὴν ὁρθοσίαν τῆς ἐπιναήσεως, ἡ αὐτὴ ἀσαρκία περὶ τὸ σχῆμα· πλὴν τῆς μεγαλοφυΐας, καὶ τῆς πρωτοτυπίας, αἵτινες, φοβούμεθα, δὲν εἶναι τὸ ἐξοχὸν προτέρημά μας. Ὁ ἡμέτερος ποιητὴς, εἰ καὶ πολίτης τοῦ νωιτέρου κόσμου, εἰ καὶ κληρονόμος μακροτάτης ἱστορικῆς δοκιμασίας, δὲν ῥυπαίνει τοὺς πόδας πατῶν τὸ ἔδαφος τῆς ἀγορᾶς, οὔτε συνέρχεται ποτε εἰς ὄμιλον χυδαῖον, οὔτε τολμᾷ νὰ συστήσῃ σχέσεις ἐνδιαθέτους ἀναμέσον αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ ἂντικειμένων, ὅπως ἀποτερματίσῃ λεπτομερῶς ἐκάστου πράγματος τὴν ιδιότητα, ἐκάστης ψυχῆς τὴν ἰδιασυγρασίαν, ἐκάστης καρδίας τὴν ἰδιοπάθειαν, ἐκάστου προσώπου τὴν φυσιογνωμίαν, ὅπως ἐξαγάγῃ τὴν ποιητικὴν οὐσίαν ἐκ παντὸς οἰουδήποτε ὄντος, ἔστω καὶ τοῦ εὐτελεστάτου, καὶ τοῦ χυδαιστάτου. Κατ' ἰδέαν του, ὁ νοῦς οὐδὲν κερδαίνει παρατηρῶν τὰ ὄντα ἰδίαις ὀφθαλμοῖς, τὸ ἑαυτοῦ συνειδὸς ἐξετάζων, διερωτῶν τὴν φύσιν, καὶ τὰ ἐγκόσμια ἀνερευνῶν ἐκ τοῦ ἀνεγγυῶν ὅτι θεοπτία, μαντεία, οὐρανοκατάβατος ἐμπνευσις ἡ Ποιήσις. Ὄθεν, φυγάνθρωπος γινόμενος ἐξ ἐπαγγέλματος καὶ ὑπεροπτικῶς τῆς τύφῆς ἀπαλλασσόμενος, συνέρχεται εἰς ἑαυτὸν, ὅθεν, ὡς ἀπὸ σκοπευτηρίου, ἐπιστήσας τὸ τηλεσκοπίον, παρατηρεῖ μακρόθεν τὴν κοινωνίαν, καθὼς ὁ ἀστρονόμος ἀκολουθεῖ δεδομένου τινὸς ἀστέρος τὴν κίνησιν. Διὸ, οὐδεμία εἰς τὰς σημειώσεις του λεπτογράφου τῶν ἠθικῶν (καὶ τῶν φυσικῶν) φαινομένων, οὐδεμία ἐπεξεργασμένη, ἀκριβὴς, ζωηρὰ σκηνογραφία τῶν τρομερῶν μαχῶν, ἄς ἐντὸς τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου τὰ πάθη συνάπτουσιν, οὐδὲν τι ἀπροσδόκητον, πρωτότυπον, αὐτοσχέδιον, ἐκπληκτικόν, οὐδὲν ἐγκαίριον καὶ νωπὸν, ὡς τὸ ἀρτίτυπον φύλλον τῆς ἐφημερίδος. Καλὰ μὲν ὅσα λέγει, ὅμως πρὸ πολλοῦ γνωστὰ καὶ περιὰκτα. Χάρτης ματαίως κατηναλωμένος, τυπογραφικὴ δαψίλεια. Ὁ ποιητὴς μας ἄς μεμψιμοιρῆ, θρηνηῖ, στενάξῃ ὅσον θέλῃ, ἐπὶ τῇ ἐπόψει τῶν συμφορῶν μας! Ἡ μὲν φωνὴ του, ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως, πολλάκις πρὶν ἢ προσβάλλῃ τῆς ἡμετέρας καρδίας τὴν ἀκοήν.

μόν. Ἐπηρετεῖ σήμερον τῆ ἀεινοῖα σύνολος ἡ ἠθικὴ καὶ φυσικὴ Δημιουργία, ὀλοκλήρη, ὀλοκόματος, ἀδικωριστος ἢ κτίσις εἰς τε τὰ φαινόμενα καλὰ καὶ τὰ φαινόμενα αὐτῆς κακά. Θεωροῖ δὲ γινόμενοι τοιαύτου πανοράματος ὑπερμεγέθους, ἀνκαλύπτομεν καθ' ἐκάστην σχέσιν ἀναμέσον καλοῦ καὶ ἀηδοῦς, καὶ ἐξάγομεν νόμους ἀρμονίας, αἵτινες ἦσαν ἀναντηρήτως ἀγνωστοὶ καθόλου πρὸς τοὺς περιωρισμένους προγόνους μας.

οἱμοί! χάνεται εἰς τὸν αέρα, οἱ δὲ στεναγμοὶ του, μάλλον ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἢ τοῦ στήθους ἐκπεμπόμενοι, δὲν προκαλοῦσι διὰ τῆς συμπαθείας τοὺς στεναγμούς μας. Περικωμένα τὰ πάθη του, τὸ αἰσθητὰ του χλιαρὸν, γεροντικὸν, ἐξατμιζόμενον εἰς μονολόγους ὑποχονδριακοὺς, εἰς παροργισμοὺς παρατραγῶδους, εἰς φωνασκίας βεβιασμένας, εἰς ἐξόγκωσιν ὕφους, εἰς ἐρωτηματικὰς καὶ θαυμαστικὰς στιγμὰς. Ἐν καὶ μόνον πλεονέκτημα περιποιεῖ αὐτῷ τιμὴν ἢ φιλοπατρία. Ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ προκείμενον. . . Ἄ, τέλος πάντων ἰδοὺ εἰς δεσμός, ἰδοὺ ἐν ἐλατήριον συνδέον πρὸς τὴν γῆν, πρὸς τὴν κοινωνίαν, πρὸς τὸ γένος τὸν ἡμέτερον ποιητὴν! — Ἀπάτη. Βέβαια ὁ ποιητὴς μας ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα, ὅσον ἀγαπῶμεν αὐτὴν ἐγὼ καὶ σὺ, ἀλλὰ τὴν ἀγαπᾷ προσέτι καὶ δι' ἕτερον τινα λόγον μυστικόν. Ἐπιτρέπεται νὰ τὸν φανερώσωμεν; Τὴν ἀγαπᾷ διὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δόξαν τὴν πανηγυρίζει, ὡς παρέχουσαν αὐτῷ τὴν ἀφορμὴν ἢ ἀπαθανάτισιν τὸ ἰδιὸν του ὄνομα ἐξομνῶν τὰ κλέη της, ὡς γεννήσασαν πρόσωπα λυρικά καὶ μελοδραματικά, φέρ' εἰπεῖν τὸν ἥρωα τοῦ Καρπενησίου, τὸν ἐμπρηστὴν τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου, τὸν τροπαιοῦχον τῆς Γραβίας, καὶ ἐφεξῆς. Ἐν βραχυλογίᾳ, ὁ ποιητὴς μας, φιλεῖ μὲν ὅσον ἡμεῖς αὐτοὶ τὴν νοσοῦσαν, καὶ βραχυοροῦσαν, καὶ πεζοβατοῦσαν ταύτην Ἑλλάδα τῆς χυδαίας πραγματικότητος, ἀλλὰ λατρεύει ἐξαιρέτως τὴν ἀφρημένην ἄλλην Ἑλλάδα τῆς φαντασίας του, τὴν προσποίητον ἐκείνην τῆς συγγραφῆς του, αὐτὴν ἣτις χειράδετος μετ' ὀλίγον παραδοθήσεται εἰς τὴν σύνθλιψιν τοῦ πιεστηρίου, καὶ εἰς τὰ μελανώματα τοῦ πιστοῦ. (— "ὦ! πόσον περὶ τὴν εὐστοχον ἐπίκρισιν ἡμαρτες, ὦ Φαλμεράδερ! !)

Ἐντεῦθεν ὁ στενόχωρος κύκλος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἢ φιλοπατρία τῆς νεωτέρας ἡμῶν Ποιήσεως περιστρέφεται καθάπερ σκίουρος ἐν κλωβῷ ἐντεῦθεν ἢ ἐνδεία ἱστορικῆς οὐσίας, ἐπομένως καὶ ἐνδεία κινητικοῦ δραματισμοῦ, αἵτινες ἐν γένει χαρακτηρίζουσι τὰ στιχουργικὰ μας προϊόντα ἐντεῦθεν, τέλος, ἢ μειρακειώδης καὶ ἐλευσινὴ ἐπίδειξις γλώσσης ἀχρηστοῦ, ἀσυντελοῦς, τεταγγισμένης, ἐφ' ἣ τὰ πλεῖστα τῶν ἐκῶν σεμνύονται. Ἐκ τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν θεμάτων, ὅσα μέχρι τοῦ νῦν οἱ ποιηταὶ ἐπραγματεύθησαν, ἐλλόγως ἤθελέ τις συμπεράνει, ὅτι τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀναγεννήσεως συνέστειλον οἱ δαιμόνιοι οὗτοι ἀναμέσον δύο ὄρων ἀμεταθέτων, Ῥήγα τοῦ Φερραίου ἀφ' ἑνός, καὶ Καποδιστρίου ἀφ' ἑτέρου. Ὁ Ῥήγας καὶ ὁ Καποδίστριας! Ἰδοὺ, κατ' αὐτούς, τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς Νεοελληνικῆς ἱστορίας, οἱ δύο πόλοι τῆς σφαίρας, ἐνθα κεκλιμένοι εἰσιν ὡς ἀριστόνοες νὰ ἡγεμονεύσωσιν. Ἐπέκεινα μεθορίων τοιούτων ἀγλῆς, ἐρεβος, χάος, σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου. — Χρῆζουσιν αἱ συνέπειαι καταμηνύσεως; Γνωστὸν τὸ περυστημένον καὶ ἐξωγκωμένον τοῦ τε νόηματος καὶ τῆς λέξεως, ὅπερ φαίνεται ἀδιαχώριστον τῆς ἡμετέρας στιχουργήσεως προικοδόμημα. Ἐπειδὴ οἱ ποιηταὶ, ἐντὸς στενῶν ἱστορικῶν ὁρίων αὐτοθελῶς φυλακίζόμενοι, καὶ ἐν τοιούτῳ περιορι-

σμῷ ὑπὸ τοῦ βάρους τῆς ἐνεστῶσης πραγματικότητος καταπιεζόμενοι, (πραγματικότητος, ἢ ἄλλως τε καὶ ἀγνοοῦσι καὶ ἀπαξιοῦσιν), ἀναγκάζονται, πρὸς ἀποζημίωσιν τῆς υποχωρουμένης ἱστορικῆς καὶ ποιητικῆς ἐλευθερίας, νὰ ἐξογκώσωσι καὶ δεινοποιήσωσιν ἄχρις ὑπερβολῆς τοὺς ἠθικοὺς χαρακτῆρας τῶν δέκα, ἢ δεκαπέντε ἡρώων τοῦ ἰδανικοῦ τῶν κύκλου. Ἐξ ἐκ τούτου, ἀντὶ ἰδανοποιήσεως ἐκτεταμένης καὶ ἀναλόγου πρὸς τὴν ἐμμελείαν ἀκαρταίας τῆς νεωτέρας ἱστορίας, ἐκτυποῦσιν ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν ἰδανοποιήσιν τινα ἰσχυρὴν, ὠχρὰν, βραχικὴν, ἰδανοποιήσιν σκιοειδῆ, μάλλον ἀνάλογον πρὸς τὰς ἀντιποιήσεις τῆς ἰδίας αὐτῶν φιλοδοξίας, ἢ πρὸς τὴν ἀφρητιαν ἐξ ἧς ὠρμήθησαν, καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ἐποχῆς. Ἀντὶ συγκρούσεως συμβάντων, ἀντὶ ἰδεῶν καὶ πραγμάτων συμπλοκῆς, ἀντὶ μεγάλων καταστροφῶν διαζωγραφήσεως, ἀντὶ ἐκρήξεως παθῶν καὶ βραχυμοῦ πόθων ἀπροσδοκῆτων, οὐδὲν ἀκούεις ἄλλο, παρὰ τριγμούς ὄξεις καὶ πάταγον μηχανῆς βεβλαμμένης, ἣτις ἀδυνατεῖ νὰ προχωρήσῃ. Ἐπὶ τὸ θέατρον, ἐάν μὲν ἔτοιμα ὡσεὶ πρὸς τὴν παράστασιν τὰ περατικῆν, γυμνῆ, ὄμως, ἀφώτιστος, καὶ στερομένη ὑποκριτῶν μένη ἢ σκηνὴ; Τοιοῦτος πάταγος ἀναμιμνήσκει τὴν κατάστασιν στρατοῦ τινος, γνωστοῦ τοῖς πᾶσιν ἡμῖν, ὅστις πολλὰς μὲν ἔχει τὰς σάλπιγγας καὶ τὰ τύμπανα, ὀλίγους δὲ τοὺς στρατιώτας.

Ἀκατανόητος μυωπία, στενοῦσα καὶ περιστάλλουσα εἰς περιφέρειαν ὀλίγων πήχεων τὴν ὀπτικὴν ἡμῶν ἐνέργειαν ἀπέναντι τοῦ πελωρίου θεάματος τῆς πατρίδος ἱστορίας! Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πάντοτε ἐδάφους πάντες οἱ στιχουργοὶ συναπαντώμενοι, συμφιλονεικοῦσι περὶ τμημάτων ἱστορίας, παραπολὺ πλησίον οὕσης πρὸς ἡμᾶς, ὅπως νοστιμεθῶμεν τὴν ἰδανικὴν αὐτῆς μετουσίωσιν, περὶ γῆς, ἢν βλέπομεν αὐτοψεί καὶ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν, ἧς τὰς ἀνωμαλίας πεζῆ καὶ ἀποικητίστῳ τῇ γνώμῃ καταμετροῦμεν, ἧς τοὺς καρποὺς δράττομεν ἰδιοχείρως, καὶ χωρὶς τινος ἐπικῆς μεταπράσεως. Θεέ μου! καὶ λοιπὸν δὲν ἀπαυδῶσιν ἐπάδοντες ὁ εἰς τὰς ἐπιδόδας τοῦ ἄλλου, πάντες δὲ τὸ αὐτὸ κατὰ διαδοχὴν μονώδημα ἐπαναλαμβάνοντες, ὡς ἀλεκτορίσκοι περὶ ὄρθρον! Δὲν βαρύνονται τὴν μονοτονίαν καὶ αὐτοὶ, ὅσον ἀπῆλθον τὸ κοινὸν ἐκ τῆς ἀδικόπου ξηροφαγίας, ἣτις ἀπὸ τεσσαράκοντα καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν δίδεται αὐτῷ! Καὶ ὄμως, ἢ περιαιτολογία τοῦ ἡρωϊσμοῦ μας ἀπέθη καὶ πρὸς τοὺς ἀλλοθνεῖς σκανδαλώδης, καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἀνυπόφορος. *Κράμβη δις ἐψομένη πότμον φέρει.* — Ἢ κατάχρησις ἐκορυφώθη. Ἀπραιτήτως τὸ ἐλάχιστον ζῆτεῖ διόρθωσιν.

Ἄλλ' εἶναι τάχα διορθώσεως ἐπιδεκτικόν; Ἰπάρχει μέσον τι ἐπιτήδειον ἵνα καταστήσῃ τὴν ἡμετέραν φιλολογίαν ἐνεργὸν καὶ λυσιτελῆ πρὸς ὃν κίρριστα σκοπὸν; Ἢ θέλει ἄρα γε ἡ Ποιήσις μας συμμερισθῆ ποτε καὶ αὐτὴ τοὺς πρακτικοὺς τοῦ αἰῶνος καὶ τῆς ἐνεστῶσης γενεᾶς ἀγῶνας, ἢ πέφρωται ἀτελευτήτως νὰ κυματίζηται ὡς ἀερόστατον, πέραν τῆς ὀμμάτων βολῆς;

Ναι, ὑπάρχει, νομίζομεν, τὸ ἐλαττέριον, ὑπάρχει μέσον, δυνάμενον νὰ θετικοποιήσῃ τὴν ἡμετέραν Ποίησιν, νὰ παρέξῃ αὐτῇ καὶ σάρκα, καὶ σχῆμα, καὶ μορφήν, καὶ εὐρυθμὸν κίνησιν, νὰ μεταδώσῃ αὐτῇ τὸν ἰδιαίτατον χαρακτῆρα τοῦ γένους μας, τὸ πνεῦμα, τὴν φωνήν, τὸν βηματισμὸν, τὴν ὁμοιότητα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἰδιοπροσωπίας, δυνάμενον ἐνὶ λόγῳ νὰ μεταβάλλῃ τὴν στιχουργίαν εἰς Ποίησιν ἀληθινήν. — Ποῖον δὲ τὸ μέσον αὐτό; Ἡ προσεκτικὴ μελέτη, ἡ ἐπίμονος καὶ ἀκούραστος ἀναδιφή, ἡ ὁλομελής κτῆσις τῆς ΠΑΤΡΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

Ἡ μελέτη τῆς πατρίου ἱστορίας θέλει διδάξῃ τὸν ποιητὴν οὐσιωδέστατόν τι καὶ ἀναγκαιότατον ἀξίωμα ὅτι, μὴ ἐξ ἀμβροσίας, ἀλλ' ἐκ πλοῦ, αὐστῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φύσεως πεπλοσμένης, ὁ ἐθνικὸς ἡμῶν βίος δὲν σύγκειται μόνον ἐξ ἀρετῶν καὶ προτερημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐλαττωμάτων ἐστίν. Ἐπειδὴ δὲ πρῶτιστος τῆς Ποιήσεως σκοπὸς, μάλιστα εἰς τὰς ἡμέρας μας, εἶναι ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ τοῦ γένους διαμόρφωσις μᾶλλον, ἢ ἡ τέρψις μιᾶς τάξεως πολιτῶν ἀργῶν, ὁ ποιητὴς, παρὰ νὰ πανηγυρίζῃ μέχρι ναυτίας τὰς πατραγαθίας μας, καὶ νὰ δικαιοδωνίζῃ νυχθημερὸν τὰς ἀρετάς μας, ὀφείλει κάλλιον νὰ σπουδάσῃ μίαν κατὰ μίαν καὶ ψυχολογικὴν ὀξύδερκείαν τὰς ἀδυναμίας μας, ὀφείλει, χρώμενος οὐκέτι τηλεσκοπίῳ, ἀλλὰ μικροσκοπίῳ, νὰ ἐξακριβώσῃ τὸν ἐσιώτατον τῆς καρδίας μας ὀργανισμὸν, καθὼς ὁ ἀνατόμος ἐξακριβοῖ καὶ περιγράφει τὰς ἐλαχίστας τῶν ζωτικῶν ὀργάνων ἀρτηρίας· ὀφείλει κατὰ τὴν προπαίδειαν ταύτην νὰ μελετήσῃ, οὐχὶ τὰς βιογραφίας εἰκοσιν ἢ τριάκοντα ἡρώων, οὐ μόνον τὰ κλέη ἐξόχων τινῶν βασιλέων ἢ στρατηγῶν, ἀλλὰ σύνολον καὶ συγκεκριμένην τὴν ἠθικοφυσικὴν τοῦ ἔθνους βιολογίαν, τὴν κρᾶσιν αὐτὴν, ἣτις χαρακτηρίζει, καὶ ἀκριβῶς διαγνωρίζει τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Ὅταν ὁ ποιητὴς εἰς τὰ προθύραια τοῦ ἱστορικοῦ ναοῦ ἀποθέσῃ τὴν ἀνυπομονησίαν, ἣτις τυραννικῶς ἐπισπᾷ καὶ σύρει αὐτὸν πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν εὐκόλων, ἀλλὰ ματαίων ἐπικροτήσεων, ὅταν τῆς ὅλης ἐθνότητος τ' ἀπόρρητα μυθεύσῃ, καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς πληρωθεὶς τοῦ θεσπεσίου πνεύματος τῆς μερικότητος, συναισθανθῇ ἑαυτὸν ἱκανὸν νὰ ἐξομώσῃ τὴν φιλαυτίαν του, ν' ἀρνηθῇ τὴν ἰδίαν ἀυταρέσκειαν, νὰ παραιτηθῇ καὶ αὐτῷ τοῦ ὀνόματός του, εἰ δυνατόν, τότε δὴ θέλει γνωρίσει ποῦ ἀληθῶς ἡ ἀληθὴς Ποίησις ἐνδιατρίβει, ἐάν εἰς τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον μόνον, ἢ καὶ εἰς τὸ παρὸν ὁμοῦ, τότε θέλει δεόντως ἐκτιμῆσαι ὁποίας τινός καὶ ὀπόσης ἰδανικότητος ἐπιδεκτικὴ εἶναι ἡ ἐποψὶς αὐτῆ τῆς χυδαίας πραγματικότητος, ἐξ ἧς προλαβόντως ἀπέτρεψε μετὰ φρίκης τὸν ὀφθαλμὸν. Ὅχι, δὲν ἐμάκρυνεν ἡ Θεία Πρόνοια τὸν βίον μας ἐπὶ ματαίῳ, οὐδ' ἀσκόπως ἐταπείνωσε τὴν γενεάν μας ἄχρῃς ἀνδραποδισμού! Ἐμάκρυνεν ὁ Θεὸς τὸν βίον μας, ἵνα ἐκ τῆς παρατεταμένης ἡμῶν ἱστορίας λάβωμεν τὸ πνεῦμα τὸ ἀληθινόν, ἧγουν μαθήματα θεϊκῆς σοφίας, πείρας, ὑπομονῆς, φιλοθυμίας, κοινωφελείας πρακτικωτέρας· ἐταπείνωσε δὲ ἡμᾶς ἐν ἐξουθενώσει, ὅσον

οὐδένα ἄλλον λαὸν τῆς γῆς, ἵνα διὰ κατασχόντος καταβάλλῃ τὸν τύπον μας, ἵνα ἐν τῷ σχολείῳ τῆς προπατορικῆς συμφορᾶς διδαχθῶσιν οἱ μεταγενέστεροι τὴν ἀσκήσιν τῆς συνέσεως, τῆς προνοίας, τῆς μετριοφροσύνης.

Ἄλλῃ οὖν τῆς κομπαστικῆς φιλοπατρίας σου, ποιητά! Ἐπρὸς ὃ ἐπαινος τῆς ἀνδρίας δὲν παράγει ἢ τὸν θαυμασμόν. Ὁ δὲ θαυμασμὸς, ὡς ἐνεργῶν ἐπὶ τοῦ πνεύματος μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τῆς καρδίας, ὑφίσταται μέρος ἐπουσιῶδες καὶ δευτερεῖον τῆς Ποιήσεως. Ἡ ἐνόμισας τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα ἀρχόμενον καὶ λήγοντα εἰς τὰς ἡμέρας μας; Οὐχ ἦτον ἠπατήτης. Ὁ ἀγὼν αὐτὸς οὔτε ἤρξατο, οὔτ' ἐληξεν εἰς τὰς ἡμέρας σου. Θέλει περὶ τούτου ἐγκαίρως σὲ καταπίσει ἡ μελέτη τῆς πατρίου ἱστορίας. Κεκοιμημένος θησαυρὸς ἀγώνων, παθοποιίας, ἠθολογίας, δραματικότητος, κόσμος ὅλος ἐμφύχου πρωτοτυπίας καὶ τέχνης σαρκοποιητικῆς σὲ περιμένει ὀπισθεν τοῦ παραπετάσματος, ὑπερ πρὸς τὸν ἀνιστόρητον ἀποκρύπτει τὴν ὀδύσειαν τοῦ παρελθόντος, τὰ σικτιστά τῆς οἰκογενείας μας δεινοπαθήματα, τὸ μακρὸν ἐκεῖνο καὶ συγκινητικώτατον τῆς ἀγίας Ἑλλάδος μαρτυρολόγιον! Βρῦσαι τὰ ἐπεισόδια πρὸ ὀφθαλμῶν σου. Βρίθει ἡ χρονογραφία τοῦ βυζαντινοῦ μεσαιῶνος, βρίθει τῆς Σταυροφορικῆς δεσποτείας τὰ χρονικά, βρίθει ἡ ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς κατακτήσεως θεμάτων, ὠρισμένων καὶ ἠθικῶς διδασκαλίας νὰ παρέξωσι, καὶ ἐθνικῶς ἀνασιμωτήσεως νὰ μεταδώσωσι πρὸς τὸ γένος. Ἡ μήγαρ αἱ τρεῖς αὗται περίοδοι δὲν πλήθουσι χαρακτηρῶν ἀξιοζωγραφητῶν, περιπετειῶν ποικίλων, ἀρετῶν μεγάλων καὶ μεγάλων ἐλαττωμάτων, καταστροφῶν παντοδαπῶν, συμβάντων, ἀξίων καὶ πλατυτέρας καὶ ἀκριβεστερας σκηνογραφήσεως; Μήπως, φερ εἰπεῖν, ἀνταξία τῆς Ἀληπασιτικῆς ἐποποιίας, (ἣν ἄλλως τε ἐκουράσθημεν ἀναμασώμενοι), δὲν εἶναι ἡ ποιηματογράφησις τῆς ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίας ἐκείνης, ἐνθα Ἕλληνες προμαχοῦσι πρὸς καταστροφὴν τοῦ Τούρκου; ἢ ἡ ἄλωσις τῆς Κύπρου, ὅπου καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες ἐπιτυγχάνουσι στεφάνων δόξης καὶ ἡρωισμού; ἢ αἱ τραγικαὶ πτώσεις τῆς Ρόδου καὶ τῆς Χίου; ἢ αἱ δώδεκα ἐκεῖναι καθ' Ἑνετῶν αἱματηραὶ τῶν Κρητῶν ἐπαναστάσεις, ἐξ ὧν ἡ τελευταία διαπρέπει ὡς σπαρακτικώτατον καὶ περικαλλέστατον τῆς Ἑλληνικῆς ἀναγεννήσεως ἐπεισόδιον; ἢ ἡ ἄλωσις τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ Μωάμεθ, καὶ συμφορᾶς αἱ οἰκτραὶ τύχαι τῶν οἰκῶν τοῦ Νοταρᾶ, τοῦ Φραντζῆ, τοῦ Χρυσολοῦ; ἢ ἡ κατάκτησις Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ Δανδόλου, καὶ ἡ ἐπὶ Στατηγοπούλου ἐνδοξὸς αὐτῆς ἐπανάκτησις; Μήπως ἄξια διατραγωδήσεως δὲν κρίνεις τὰ παθήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ διαρκούσης τῆς πρώτης Σταυροφορικῆς περιόδου, ἢ τὰς ἀνδραγαθίας τοῦ Βουλγαροκτόνου, τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, τοῦ Λέοντος Ἰσαύρου, τοῦ Ἡρακλείου; ἢ τὸ ἐλεεινὸν τέλος τοῦ Μιουρικίου καὶ πάσης τῆς οἰκογενείας του; ἢ τὰ καταπληκτικὰ μαρτύρια τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ χριστιανισμοῦ...; Ἀλλὰ τί πρῶτον, τί ὕστερον νὰ ἐρωτήσωμεν; Ἔχει θέματα

διδασκαλικά καὶ περιπέτῃ ὁ χριστιανικὸς βίος τῆς Ἑλλάδος αὐτῶν ἀνθεα καὶ φύλλα γίνεται ἕρος ὄρη. — Ἄφες οὖν, ὦ ποιητὰ, τὴν σὴν καὶ τὴν τῆς ζωῆς γενεᾶς κενόσπουδον ἐπαιώρησιν· χαμαὶ δὲ προσπεσὼν, ἐν υἱικῷ φιλήματι κατασπάσθητι τὸ στερεὸν ἔδαφος τῆς πατρῴου ἱστορίας! Κτῆσον, παρὰ βιβλία πολλά, γνώσεις πολλὰς καὶ πρακτικὰς ἐκ τοῦ παρόντος· ζῆθι δ' ἐν τῇ ζωῇ καὶ ἐν ταῖς μερῖμαις τῶν αἰώνων, ἐὰν θέλῃς νὰ ζήσης ἐν τῷ μέλλοντι! Συναξὸν μετ' ἐπιμελείας θρησκευτικῆς ὅσα συμφορῶν μνημόσυνα περισκεπάζει ἡ ζωὴ αὐτὴ, καὶ τὰ λείψανα τοῦ ναυαγίου τῆς ἀποταμίευσον, ὡς ὁ ἀρχαιολόγος ἀποθησαυρίζει τὰ συντρίμματα τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων. Οὕτω προστοιμασθεῖς, λάβε τὸν κάλαμον! Δὲν θέλεις μὲν ἀγγλίσαι, γαλλίσαι, γερμανίσαι· ἀλλ' ὅμως, ἀναλογίαις, θέματα, σχήματα, βαρὰς αὐτόθεν ἀρυσθεῖς ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, θέλεις εἰς ἀμοιβὴν ἀναδειχθῆ οἷος ὁ νεώτερος Ἕλληνας ὑψίλει καὶ πρὸς τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν, καὶ πρὸς τὸ Ἑλληνικόν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἡμοῦ ν' ἀναδειχθῆ περιφρονητὴς, δηλαδὴ, τῆς χαμαιζήλου ἀπομιμήσεως, ὑπερόπτης τῆς σοφισματώδους ἑτεροδιδασκαλίας, μόνος δὲ αὐθεντικὸς καὶ πρόσφορος τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ βιολογίας δοκιμαστὴς, μόνος καὶ πρῶτος τοῦ μητρικοῦ προσώπου ὁμοιωτῆς ἀξιόπιστος. Θρησκεία, Ποίησις, Ἱστορία, Φιλοσοφία ἐν τῷ ἐντάλλματι τούτῳ συναπαντῶνται, καὶ ἀλλήλαις ἐπικρατίνονται· ἐν τούτῳ, καὶ μόνον ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ συμπλέγδην παραφρηνόμεναι, τὴν θεόμορφον καὶ ἀκτινοβόλον ὄψιν ἀποκαλύπτουσι πρὸς τὸν ἐκλεκτὸν. Ἐξεικονίζων τῆς πίστεως τὰ θαυματουργήματα καὶ τὴν φιλόανθρωπον ἀποστολήν· ἐκμάσσω τύπους ποιητικῶν πρωτοφανείων, καινοπραγεῖς, ἰδιωματικούς· ἠθογραφῶν χαρακτῆρας, εἰς λήθην ὑπὸ τῆς ἀμαθείας παραδοθέντας, ἢ παρὰ τῆς δεισιδαιμονίας ἠμαυρωμένους· εἰς τὸ σκοτεινὸν τοῦ χρόνου ἀγιαστήριον διατοξεύων τὸ φῶς τοῦ λόγου, τῆς πείρας, τῆς καθόλου συνειδήσεως, θέλεις μὲν καὶ σὺ διὰ ζωηρᾶς γραφίδος ἐπιλαμπρύνει τὸν περισπούδαστον αὐτὸν δεσμὸν, ὅστις ἀναπλέκει τὴν ἀκαρῆς τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὴν ἀναρχον καὶ ἀτελεύτητον ἁρμονίαν τῆς λογικῆς πολιτείας, ἀλλὰ μάλιστα πάντων θέλεις μετακινήσει τὸν λίθον, ὅστις εἰσέτι καταβαρύνει καὶ κατακρύπτει τῆς πατρίδος σου τὴν ψυχὴν. Τὸ παρελθόν, ζωογονούμενον καὶ ψυχοτροφούμενον ὑπὸ τῆς οὐσίας τοῦ παρόντος, ἔμπνουν, παλὺψυχον, πνευματοκίνητον ἀναβιώσεται εἰς τὰς σελίδας σου!

ὑποβάλλομεν εὐλαβῶς τὰς εὐχὰς ταύτας πρὸς τὸν Κ. Τυπάλδον, διότι περιτιμῶμεν καὶ τὸν ἀκρατον ἑλληνισμὸν, καὶ τὴν πολυμαθειαν, καὶ τὸ κριτήριον τοῦ ἀνδρός· διότι ἡμεῖς, οἱ ἐκ τοῦ σύναγωγος θχυμάσαντες τὴν ἐξοχὸν αὐτοῦ ποιητικὴν εὐφυίαν, ἡμεῖς καὶ διαφερόντως γινώσκομεν οἷον ὑπὸ τὸν φαινόμενον τῆς στιχουργίας τοῦ χυδαῖσμον κρύπτεται ἀποδοχεῖον εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἐλπίδων, ὑψηλῶν ἀποσκοπῶν. Ὁ Κ. Τυπάλδος, καὶ ποιητικῆς τέχνης ἐραστὴς, καὶ θεωρητικῆς φιλολογίας δι-

δάσκαλος, ἔχει δικαίωμα, χυδαῖστί πρὸς τὸν λαὸν ἀπευθυνόμενος, νὰ φωνήσῃ τὸ Κικερρόνιον ἐκεῖνο· «*Usum loquendi populo concessi, scientiam mihi reservavi.*»

ΣΠ. ΖΑΜΠΕΛΙΟΣ.

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Εἰς τρία μνημῆματα.

(Συνέχ. ἴδι φυλλάδ. 135.)

—ooo—

Β'.

*Εἰς τὸ μνημῆμα τοῦ Μεγάλου Καρόλου εἰς
Ἀκουτσογρανὸν 1804.*

Τοὺς ὀλίγους μῆνας, οἵτινες προηγήθησαν τῆς στέφειός του, ὤρισεν ὁ Ναπολέων εἰς ἐπίσκεψιν, μετὰ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Ἰωσηρίνης, πᾶσιν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Γαλλίας, ἢ μᾶλλον τῆς ἀπείρου χώρας ἢν αἱ κατακτήσεις τῆς μοναρχίας, τῆς δημοκρατίας, καὶ τῆς δικτατορίας εἶχον προσθέσει εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ Φιλίππου Αὐγούστου καὶ τοῦ μεγάλου Λουδοβίκου. Ἡ Γαλλία εἶχε τότε ἐξογκωθῆ μέχρι τῶν φυσικῶν τῆς ὁρίων, καθὼ κακτημένη ἄπασαν τὴν ἀκτὴν τοῦ Ῥήνου, τὴν Σαβαυδίαν, τὴν Γενεύην, τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Βραβάντην, πρὸς δὲ καὶ τὰς εὐφόρους πεδιάδας τῆς Νικαίας καὶ τῶν περιχώρων τῆς Αἰδέ Ἀλπεῖς, τὰ Πυρηναῖα, ὁ Ὀκεανὸς, ἢ ἡ Μεσόγειος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μετατοπισθῶσιν· ἡ Ναπολεόντειος λοιπὸν Γαλατία ἐξετείνετο τότε εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτῆς περιφέρειαν, ἐκείνην ἢν ἐφάνετο ὅτι κατέδειξεν ὁ θεὸς δι' ἐνὸς νεύματος εἰπὼν· «*ἰδοὺ ἡ Γαλλία.*»

Ἡ παρουσία τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς αὐτοκρατείας εἰς τὰς ἀρτι ἀναγνωρισθείσας Γαλλικὰς χώρας ἀνήψε πανταχοῦ μέγαν ἐνθουσιασμὸν· τὰ χωρία ἤριζον πρὸς τὰς πόλεις περὶ τῆς τιμῆς τοῦ νὰ ὑποδεχθῶσι τὸ ἐνδοξον ζεῦγος, ὅπου δὲ καὶ ἂν ἐστρεφέ τις τοὺς ὀρθοκλήμους ἀπάντα ἀψίδας, χαρμασύνους πυράς, τελετὰς, συμπόσια, καὶ παντὸς εἴδους διασκεδάσεις. Ὁ Ναπολέων δὲν προέθετο σκοποὺς δεικνύμενος εἰς τοὺς ὑπηκόους του, πρῶτον, νὰ ἐξαλείψῃ διὰ τῆς παρουσίας του πᾶν ὅ,τι κλύετο νὰ ἐνθυμίσῃ τὰ σφάλματα τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ δεύτερον νὰ ὁώσῃ σφοδρὰν ὄψιν εἰς τὸ ἐμπόριον, εἰς τὰς τέχνας ἢ εἰς τὰς ἐπιστήμας, ἃς δεκαπέντε ἐτῶν ταραχαὶ εἶχον φέρει εἰς ἐντελῆ μαρασμὸν. Ὁ διπλοὺς δὲ οὗτος σκοπὸς κατωρθώθη παντοῦ, ὅπου ὁ Ναπολέων ἐπάτησε τὸν αὐτοκρατορικὸν του πόδα, φέροντα ἔτι τοῦ Μαρέγκου τὸν πτεριστήρα. Τὸ Λούγδουνον ἐρημωθὲν ὑπὸ τῶν τηλεβόλων τοῦ 1803 ἔτους ἤρχισεν ἀεὶ ἐξέρχεται τῶν ἐρειπίων του· ὁ δὲ λιμὴν τῆς Τουλώνης ἐπληρώθη ὑπὸ